

קונטרס

הבינוני

פרשת
שופטים
תש"פ

שנה ב' חוברת מ"ז

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון שיעור ס"ה
התפילה ככלי לבטחון בה'

הסתירה המתעוררת בין תפילה לבטחון \ נער הייתי גם זקנתי \ חבל שלא להעמיק בהבנת התפילה \ כעבד שקיבל פרס מרבו שמשבחו והולך לו \ החדרת ההכרה ששום דבר אינו בטוח \ המבחן לתפילה אמיתית \ ההסבר כיצד אנו מבקשים וחוזרים ומבקשים \ המכוון לתפילת ש"ץ מובטח לו שתתקבל תפילתו \ קרוב ה' לכל קוראיו \ כוונת התפילה האמיתית אינה להשיג את המבוקש \ כעיני עבדים אל יד אדוניהם \ מפני כך נקראת התפילה עבודה \ התפילה האמיתית אינה מטרידה את המוח \ כלי עזר להגיע אל הבטחון \ וסוף השכר לבוא \ רעיוני יבהלוני \ הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים \ תפילתן של צדיקים מפי אנשים פשוטים \ העבודה להגיע לתפילתן של צדיקים \ הכרה זו היא סיבת בואנו לעולם \ התהילה והתפילה לחי עולמים \

יום שני פרשת שופטים – כ"ז מנחם-אב ה'תש"פ

התועלת שבסיפורי המעשיות על האנשים התמימים

התמים שלא הוציא מפיו את מספר הנרות \ התמים שהחליף בין החייט לחיים \ תמים תהיה עם ה' אלוקיך \ התמים שהתפייס עם הקב"ה \ התמים בעריכת מנהג הכפורת \ התמים שעבד את בוראו באמירת מילת טמא \ אשרי תמימי דרך \ רושם דקדושה על-ידי סוכה פסולה \ עבודת התמימות לאנשים ברי דעת \ קרוב ה' לנשברי לב \ חסרונם של צדיקים זהו גדלותם \ התמים ששמר שתי שבתות ומיד נגאל \

יום שלישי פרשת שופטים – כ"ה מנחם-אב ה'תש"פ

תמימות המנוהלת על-ידי החכמה

אילותי לעזרתי חושה, איכה? \ הצדיק קישר את עצמו עם התמימים \ האשה התמימה שביקשה רק על צרת השכינה \ לב תמים לה' \ חסיד המתחסד עם קונו \ רחמנא ליבא בעי \ חוט של חסד משוך על עבודת התמים \ כמה חכמה צריכים להגיע לתמימות \ אין הקב"ה דורש חכמה אלא תמימות \ החכמה תחיה את בעליה \ צאו לכם בעקבי הצאן \

תשובה למעשה כיצד?

מדוע אין מברכים על 'מצות התשובה'? \ כמה היינו מוכנים לשלם עבור מצות התשובה? \ עיקר התשובה הוא הווידוי \ התשובה הנשגבה של דוד המלך \ עיקר התשובה על ידי שמחה וחיות \ הקב"ה שולח רמזים לאדם שיחזור בתשובה \ ביאור הגמרא שובו בנים שובכים, חוץ מ'אחר' \ הצדיקים ראו את עצמם כחוטאים בגלל ענוותנותם \

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי יקותיאל יהודה בן הרה"ק רבי אלעזר ניסן בעל
"ייטב לב" זיע"א

ענוותן ושפל ברך – ירושה מאבותיו \ מכל מלמדי השכלתי \ תהי נא ירך בי ואלה הצאן מה עשו \ לעשות רצונך אלוקי חפצתי \ ואנכי עפר ואפר \ כל אדם שיש לו יראת שמים דבריו נשמעים \ בין עוברי דרכים להולכי דרכים \ להחיות בהם נפש כל חי \

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

מדור אמונה ובטחון שיעור ס"ה התפילה ככלי לבטחון בה'

על זכרוננו אלפי פעמים במשך שנות חייו, כמו כן לענין התפילה, יוכל האדם להתפלל עשרות בשנים עם לב נשבר ובהכנת פירוש המילות, ואעפ"כ יישאר תמיד עם הבנה של ילד בן חמש בענין עבודת התפילה, וזאת מפני שלא עצר אף פעם לחקור מחדש לתפילה מה זו עושה.

ואכן הסיבה שאין אנו עוצרים לחקור מהו ענין התפילה, נעוצה בכך שההסבר ששמענו בינקותנו נראה פשוט ומשכנע, והוא שמאחר שהקב"ה נתן בידינו הכוח לפנות אליו בבקשת צרכינו והוא יענה, לכן אנו מתפללים אליו כדי לקבל את צרכינו. ולמען האמת מוכרחים אנו לעצור ולבחון את ענין התפילה מחדש.

חבל שלא להעמוק בהבנת התפילה

ונקדים עוד: אם חוץ מההסבר שרכשנו בהיותנו בני חמש, נשארנו גם עם התמימות שהיתה לנו אז, מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, שהרי התמימות הזאת של הילד הקטן המבקש כל דבר מהקב"ה כבן המתחטא לפני קונו, הוא עיקר גדול מעיקרי התפילה, וכפי שהדבר משתקף מפסוקי התהלים וממאמרי חז"ל כגון במעשה דחוני המעגל, ואוי לנו אם היינו מתחילים בחקירות ודרישות ומאבדים על ידי כן את תמימותנו.

אך עם כל זה יש מקום גדול להוסיף

הסתירה המתעוררת בין תפילה לבטחון

בשיעור הקודם למדנו שאחד מהדברים המועילים לאדם לבטוח בה', הוא כאשר יבין שאין מי שיודע באמת מה טוב בשבילו, ואפילו הוא עצמו אינו יודע, כי אם הקב"ה שיצרו, הוא זה שיודע זאת בידיעה אמיתית.

והנה השאלה שמתעוררת בעקבות כך מהאליה, וכבר הוזכרה באותו שיעור, היא זו: אם הקב"ה יודע יותר ממני מה טוב בעבורי, והוא יודע גם מה שחסר לי וכמה הדבר כואב לי, והוא פועל בכל עת למלא לי את חסרוני מפני שהוא בעל הרחמים ומרחם עלי יותר משאני מרחם על עצמי, מדוע צריך אני להתפלל אליו שימלא לי חסרוני?

נער הייתי גם זקנתי

ובכן, בשיעור זה נייסד יסוד גדול בעבודת התפילה אשר יבואר על פיו כי קושיא מעיקרא ליתא, ואכן לשם כך נצטרך להבין את יסודות התפילה באופן כללי כפי שהם מבוארים בספרי הראשונים והקדמונים.

ונקדים: כמו בכל חלקי התורה אם האדם אינו לומד אותם שוב בזקנותו מתחילתם לסופם, יישארו אצלו כפי שהבינם בהיותו בן חמש הגם שיעלה אותם

כבר אמרו חז"ל (ברכות לב, ב) שמי שבטוח שהקב"ה ימלא את מבוקשו, סופו בא לידי כאב לב, ולמדו זאת מהפסוק (משלי יג) תוחלת ממושכה מחלה לב, ומדוע תיקנו להתפלל באופן כזה?

מבאר המבי"ט: "מה שאמרו 'כעבד שקיבל פרס מרבו', הוא שיחשוב בעצמו כאלו כבר נענה, כי לא היתה תכלית התפילה כדי שייענה". שונה תכליתו של המבקש איזה דבר מבשר ודם מתכליתו של המבקש אותו מהקב"ה, כי בעוד המבקש איזה דבר מבשר ודם, אילו היה יודע שהלה לא ימלא לו את מבוקשו, יהיה מאיזו סיבה שתהיה, בוודאי לא היה מעלה בדעתו לנסוע אליו לשטוח בפניו את מבוקשו, הרי שהמבקש מהקב"ה אין תכלית בקשתו כלל וכלל כדי שהקב"ה יענה לו וימלא את מבוקשו.

ובכן מהי תכליתו של המבקש את צרכיו מהקב"ה? מבאר המבי"ט: "אלא להורות שאין בעולם למי שראוי להתפלל אלא לא-ל-יתברך, ולהכיר שהוא חסר מכל וכל בזה העולם, ואין מי שימלא לו חסרונו אלא הוא יתברך".

החדרת ההכרה ששום דבר אינו

בטוח

הנה סבור האדם שבחכמתו הגדולה יוכל לכבוש את העולם ולהעלות על במתי ההצלחה. הוורו לו שיתפלל כל יום ערב ובוקר וצהריים – אתה חונן לאדם דעת וכו', כדי להזכיר לעצמו שהוא תלוי בחסדי הא-ל, כי ברגע אחד יוכל ליטול ממנו את שכלו ואז ייראה כמו פלוני ופלוני שנלקח מהם שכלם לדקות ספורות בלבד או כפלוני ופלוני שנחלש שכלם כליל, ומאז חרב

בהבנת ענין התפילה מבלי לגרוע מן התמימות, ואין זה שונה מכל חלקי התורה שאנו מחויבים לחזור עליהם בזקנותנו כדי להבינם יותר לעומק. הלא גם הלומד הפסוק הראשון בתורה "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", אם לא יחזור ללמוד אותם בשכל של אדם גדול, כל פעם שיקרא בתורה יבין אותו כפי שהבין אותו בהיותו בן חמש למקרא, ואם אמנם יקיים בזה מצות לימוד התורה, חבל יהיה עליו על שאינו מוסיף ללמוד אותו עם פירוש הרמב"ן והאור החיים הק' כדי להבינו יותר לעומק. ובכן אנו צריכים כעת להתבונן מחדש בענין התפילה כדי להגיע אל אמיתותה באופן שלא תהיה שום סתירה בין עבודת התפילה לעבודת הבטחון.

כעבד שקיבל פרס מרבו שמושבהו והולך לו

נפתח בדברי הגאון המבי"ט ז"ל מחכמי עיה"ק צפת ת"ו בתקופת הבית יוסף והאר"י ז"ל, והלא הם בספרו "בית אלוקים" (שער התפילה פרק ב): הנה אנשי כנסת הגדולה תקנו לאחר בקשת הצרכים בשמו"ע ליתן הודאה להשי"ת בברכת מודים אנחנו לך, ודימו זאת לעבד שקיבל פרס מרבו, שמשבחו והולך לו.

ודבר זה צריך עיון, שהרי עדיין אין המתפלל רואה אז בעיניו שבקשותיו מתמלאות, כי אך התפלל עליהן זה עתה, ואיך אם כן יראה את עצמו כמי שקיבל פרס מרבו? ואם תאמר שמחמת גודל תקוותו שהקב"ה ימלא את בקשותיו, חשוב הדבר אצלו כאילו כבר נתמלאו ושפיר הוא רואה את עצמו כאילו כבר קיבל פרס מרבו, הלא

עליהם עולמם...

המסוימות שביקש זה עתה, אלא שיתן הודאה על כל מה שהקב"ה נתן לו עד עתה, שהרי עכשיו כשביקש מהקב"ה את בקשותיו המסוימות, חיזק בלבו ההכרה שהוא תלוי ועומד בכל ענייניו על הקב"ה, ואם כן צריך הוא בוודאי להודות לו על כל מה שיש לו.

ההסבר ביצד אנו מבקשים וחוזרים ומבקשים

ומוסיף הגאון המבי"ט: ובוזה יתורץ דבר קשה בענין התפילה, שנראה דבר בלתי הגון ונאה לשאול שאלה אחת כמה פעמים, כי לפני מלך בשר ודם אם ישאלו ממנו דבר אחד פעמים או שלוש, יחרה לו על השואל, כי אם היה רוצה המלך להשלים לו שאלתו בפעם הראשונה או השניה היה משלים חפצו, ואם כן ההפצר (איינרייסן) הוא דבר מותר ומזיק להשאלה, ואנחנו מתפללים לא-ל בכל יום ערב ובקר וצהרים תפילה אחת, י"ח ברכות שתקיננו, וגם כי אין אנחנו נענים ברובם, אין אנו נמנעים מלאומרם בכל יום. אלא שכוונת התפילה היא להכיר ולהורות כי אין בעולם למי שראוי להתפלל כי אם לא-ל יתברך, שהוא אדון לכל העולם ושנאנחנו חסרים מממה דברים המוזכרים בתפילה, ואנו זוכרים אותם לפניו כדי שנכיר שאין מי שיכול לספק צרכנו ולהצילנו מכל צרותינו כי אם הא-ל יתברך, ועליו אנו משליכים יחינו, ואנחנו יוצאים ידי חובותינו בהתפלל על הכוונה הזאת, וה' הטוב בעיניו יעשה אם לקבל תפילתנו אם היא הגונה, אם לאו.

פירוש דבריו: אילו היתה תכלית תפילתנו כדי שהקב"ה ימלא לנו את

כעין זה האדם מתהלך לפעמים בטוח בבריאותו, כביכול הוא נולד עם גוף חזק ואינו צריך לחשוש מן החולאים. הורו לו שיתפלל כל יום ערב ובקר וצהריים – רפאנו ה' ונרפא וכו', כדי להזכיר לעצמו שבריאותו תלויה אף היא בחסדי הא-ל בכל רגע ורגע, שהרי ישנן מחלות שונות ומשונות הפוקדות בני אדם גיבורים שבגיבורים מבלי שיהיו מוכנים לכך. כך הוא גם לענין הפרנסה וכך הוא לענין כל שאר צרכי האדם.

המבחה לתפילה אמיתית

וממשיך המבי"ט: "ומספר לפניו חסרונותיו להורות זה הענין, וסוף השכר לבוא (דהיינו בסוף הקב"ה ישמע את תפילת המתפלל אליו), אבל לא שתהיה התפילה לתכלית השגת המבוקש, שנראה שאם היה יודע שלא יהיה נענה באותה התפילה לא היה אומר אותה".

זהו המבחן! מה היית עושה אם היו אומרים לך מראש ידע לך שהקב"ה אין עתיד למלא לך את מבוקשך, האם גם אז היית פונה אליו לבקשו ממנו או לא? ואם תבוא תשובתך שאז לא היית פונה אליו, מוכח הדבר שכל מטרתך בתפילתך היא להשיג את מבוקשך, ואם כן אתה טועה בזה טעות גדולה ומרה. הלא תכלית התפילה היא לחזק בלב המתפלל את הידיעה שהוא חסר מכל וכל ושואין מי שימלא לו חסרונו אל הקב"ה, ואם כן אין נפקא מינה אם הקב"ה יענה לבקשתו אם לאו.

ולכן אמרו חז"ל שיסיים בהודאה כעבד שקיבל פרס מרבו שמשבח והולך לו, לא נתכוונו שיתן הודאה על הבקשות

ומובטח לו שתתקבל תפילתו".
 וטעם הדבר, כי אם מיד אחרי שסיים להתפלל על צרכיו, נעמד שוב להתפלל עליהם מתחילתם לסופם באותה כוונה ובאותו תענוג שהתפלל עליהם מקודם, סימן הוא שהוא יודע שכל צרכיו תלויים בחסדי ה' לבדו.

קרוב ה' לכל קוראיו

וכתב החסיד: "ומעשים בכל יום מרבותינו הקדושים שהיו מתפללים על עצירת הגשמים ולא היו נענים ביומם, והיו מתענים למחרתם ונענים, והמתפללין ואינם חוזרים ומתפללים אינם קוראים אותו באמת. ואתן לך משל, הגע עצמך שאבדת מרגלית טובה, אם אתה מסתפק היכן נפלה, בכל מקום אשר תבקשנה לא תטרח אחריה יותר מדאי, אבל אם ידעת שודאי לא נפלה כי אם במקום ההוא, תבקשנה ותחזור ותבקשנה עד שתמצאנה. כך המאמינים כי אין ישועה כי אם מאתו, יהיו נענים".

הוי אומר: רבים המה האנשים אשר מתפללים פעם אחת, וכיון שרואים שאינם נענים, מיד יוצאים להשקיע את כל כוחם בהשתדלות עצמית, ובעמקי לבם הם חושבים אז: כפי הנראה נגזר עלי שלא תתקבל תפילתי, אפעל בכוחות עצמי. אכן הנמנים על קוראי ה' הם אלה שגם לאחר שסיימו את תפילתם, יודעים הם שאין להם שום כוח לפעול בכוחות עצמם, ולכן הם חוזרים ומתפללים.

כוונת התפילה האמיתית אינה

להשיג את המבוקש

נדגיש שוב כדי לחדד את הנקודה:

מבוקשנו, אז הקושיא במקומה עומדת, היתכן לבקש ולחזור ולבקש פעמים הרבה כל-כך? הלא אם היה הקב"ה רוצה, היה עונה לבקשתנו מיד בפעם הראשונה או השניה! אכן כיון שאנו יודעים עוד בטרם אנו נעמדים להתפלל שהקב"ה מכיר היטב בחסרונותינו ואין צריך להודיעם לו, וכל תכלית תפילתנו אינה אלא כדי לחזק בלבנו ההכרה שכל מה שנדמה שיש לנו, באמת אינם מצויים בידינו, ואנו תלויים בכל עת בחסדי ה', אם כן בוודאי אנו צריכים להתפלל ולחזור להתפלל עד בלי סוף כדי שלא תשלוט בנו השכחה ח"ו.

ומסיים המב"ט ומפרש על פי זה הפסוק (דהי"א טז, לה) "ואמרו הושיענו אלוקי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגויים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך": כי באמרים 'ואמרו הושיענו', הורו על שיכיר האדם חסרונותיו, ויאמר אותם לפני הא-ל-יתברך, ואמרים 'אלוקי ישענו', הוא לומר כי אנו מכירים שהוא אלוקי ישענו, כלומר שאין מי שראוי שיתפללו אליו אלא הוא, שהוא אלוקי ישענו, שיכול להושיע ולו נאה התפילה והתחינה.

המכוון לתפילת ש"ן מובטח לו

שתתקבל תפילתו

כעין זה איתא גם מהחסיד רבינו יוסף יעב"ץ ז"ל ממגורשי ספרד, וכה כתב (פירושו לספר תהלים מזמור כ"ב): "כתוב תהלים (קמה, יח) קרוב ה' לכל קוראיו, והם הבוטחים בו ומאמינים כי אין ישועה כי אם מאתו, ואלו הם המרבים בתפלה, ואמר רבינו יונה כי המכוון לתפלת (שחרית) [שליח צבור] כאילו התפלל ב' פעמים,

בשורה טובה. יפנה שוב אל הקב"ה תוך כדי שהוא רואה את עצמו מרחף בין שמים וארץ והתהום פעורה תחתיו, שהרי מצד אחד אפשר ששוב יענה בשלילה, ומצד שני אפשר שהיום יזרח מזלו, וכך יתפלל להשי"ת מעומק לבו שיפתח לו שערי הפרנסה למרות שכבר נענה בשלילה אלף פעמים.

לא יתפלל להשי"ת מתוך מחשבה שהדבר שהוא מבקש באמת טוב בשבילו ושווודאי היו הקב"ה ימלא אותו לו, אלא יתפלל מתוך ידיעה שבמציאאות אין לו פרנסה ושבידי הקב"ה לבדו ליטנה לו, ועל כן הוא מבקש ממנו שפע מבלי שידע שפע זה מה הוא. כל ימות חייו אינו זו מלהתפלל, מפני שאינו מתפלל בשביל השגת המבוקש, אלא כדי לחזק את ההכרה בלבו.

בעיני עבדים אל יד אדוניהם

וכך הוא גם לשון רבי יוסף אלבו ז"ל בספר העיקרים (מאמר ד פרק כ): "ולזה תהיה העבודה הזאת בהכרח שיהיה האדם מזכיר שבחיו של מקום ומכיר שהכל בא מאתו ומבקש צרכיו ממנו בהיותו מתחנן לפניו ומודה שאין לו עוזר וסומך מבלעדיו, וזו היא העבודה אליו". הרי שעיקר עבודת התפילה הוא לחזק בלבו ידיעה זו שאין לו עוזר וסומך מבלעדיו.

וכן כתב מורינו הרב חיים ויטל זצוק"ל בהקדמת 'שער המצוות'¹: וכן בעת שמתפלל לפניו יתברך על איזו שאלה מן השאלות, כמו מזונות ועושר ובניו וכיוצא בזה, לא יתפלל לסיבת עצמו, שצריך לשאול אותה השאלה, אלא לקיים מצותו יתברך,

ריבוי התפילה אינו ענין לכשעצמו, אלא גילוי הוא שהאדם הבין גם בפעם הראשונה שהתפלל, שלא התפלל כדי להשיג את המבוקש, אלא כדי לחזק בלבו ההכרה שהוא תלוי בהקב"ה.

מי שהתפלל ולא נענה, וכיון שראה שלא נענה, עשה הפסקה מתפילותיו למשך תקופה, סימן הוא שמעולם לא התפלל, שהרי כל תפילתו לא היתה אלא כדי להשיג את המבוקש, ולכן כיון שראה שתפילתו אינה מועילה לו לכך, התייאש לו מן התפילה והלך לבקש עצות אחרות להשגת מבוקשו.

והרי אדם זה אילו היו אומרים לו מראש שתפילתו לא תתקבל מחמת מזלו וכדומה, לא היה מתפלל אפילו פעם אחת, והראיה שהרי לאחר שהתפלל כמה פעמים וראה שלא התקבלה תפילתו, הפסיק להתפלל. ונמצא שאדם זה לא הבין מעורר לתפילה מה זו עושה ולא התפלל מעולם על הכוונה הנרצית.

כוונת התפילה האמיתית על-פי דברי המבי"ט שהובאו לעיל, היא לגשת אל התפילה לא בכדי להשיג את מבוקשנו, שהרי כבר הגענו להכרה שהקב"ה יודע טוב מאתנו מה טוב בשבילנו ואיך נבקש מאתו ליתן לנו מה שאינו טוב בשבילנו, אלא נגיש אל התפילה כדי להודיע לעצמנו שכל צרכנו אינם תלויים אלא בו.

יש לך אדם שאיבד את פרנסתו כבר לפני חצי שנה, הוא כבר התפלל אלף פעמים ותמיד נענה בשלילה. יום אחד עשה איזו השקעה טובה ואמרו לו שיתכן שישמע היום

¹ השער החמישי משמונה שערים שהו"ל מוהר"ש ויטל זצ"ל מכתבי אביו מתורת האר"י הק' ז"ל.

התפילה האמיתית אינה מטרידה את המוח

הנה לפעמים יחשוב האדם בלבו בעת בואו להתפלל: מה קשה לו להקב"ה למלאות לי את מבוקשי? הלא אינו כלום אצלו, וכמו שנותנו לאחרים יוכל גם ליתנו לי!

מורה לו רבינו המהר"ל: קח את הלב הזה שאתה בא אתו אל התפילה והשליך אותו לתהום, כי פסול הוא. תחת כן קח לך לב חדש; דבר אל לבך וכה תאמר: ראה נא, אפילו דבר קטן זה, כמה אלפי שקלים לכסות את החור בחשבון הבנק אין לך... הכר בכך שאתה חסר מכל וכל, אין לך לא פרנסה ולא בריאות ולא חכמה ולא כלום, והקב"ה הוא זה שנותן לך את כל אלה ובו תלוי בכל רגע ורגע.

אם יש לך טרדה בגלל איזה דבר שחסר לך, התבונן בעצמך ותראה כמה חלש אתה עד שאפילו דבר קטן זה שחסר לך מטריד את לבך וגוזל את מוחך, ואז תפנה אל הקב"ה ותבקשנו מעמו, אך לא מתוך לחץ זו הדחק, אלא להיפך מתוך נחת ורוגע וכל זה מחמת ההכרה שהקב"ה יודע היטב מה חסר לך ויודע טוב ממך מה טוב לך.

ולכן תוכל להודות להשי"ת מיד לאחר שביקשת את בקשותיך, לא מפני שאתה כבר בטוח שימלא אותך, אלא מפני שכבר השגת את הרוגע והשלווה על ידי שהכנסת את עצמך תחת כנפי השי"ת וכבר יכול אתה להודות לו כאילו כבר מילא לך את מבוקשך.

כלי עזר להגיע אל הבטחון

ונמצא לפי יסוד זה שראינו בדברי

שנצטוינו שנתפלל אליו בעת צרותינו להורות כי הוא אלוקינו ואנחנו עמו ועבדיו, ואליו עינינו תלויות, כעניי עבדים אל יד אדוניהם, ואין לנו שום עזר אם לא ממנו יתברך, וישים כל בטחוננו עליו.

מפני כך נקראת התפילה עבודה

וכתב המהר"ל זצוק"ל לבאר שמהאי טעמא נקראת התפילה בלשון עבודה, וזה לשונו (נתיבות עולם, נתיב העבודה פ"ג): בפ"ק דתענית (ב, א) תניא לאהבה את ה' אלוקיכם ולעבדו זו תפילה, או אינו אלא עבודה, תלמוד לומר 'בכל לבבכם', איזה עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפילה. הרי התפילה היא עבודה אל השם יתברך. ומה שנקרא התפילה עבודה, כי התפילה שמתפלל האדם אל השם יתברך מורה שהאדם נתלה בו יתברך וצריך אליו ואין לו קיום זולתו, והנה זהו אלוקותו יתברך שכל הנמצאים צריכים אליו ותלויים בו יתברך עד שהכל אל השם יתברך.

ולפיכך התפילה היא עבודה אל השם יתברך, ולא היראה מן השם יתברך שאין זה נקרא עבודה כי אין זה מורה שהאדם נתלה בו יתברך, אבל התפילה מורה שהאדם נתלה בו יתברך והוא יתברך הכל ברוך הוא וברוך שמו על הכל. שכל ענין התפלה שהוא מתפלל אל השם יתברך לפי שהוא צריך אל השם יתברך נתלה בו יתברך ואין קיום לו בעצמו כי אם בו יתברך, ולכך מתפלל אליו על כל צרכו. וכאשר האדם נתלה בו יתברך כאילו הוא נקרב אליו, שכל אשר הוא תולה באחר הוא נקרב נמסר אליו, ולפיכך התפילה היא עבודה גמורה אל השם יתברך.

”וסוף השכר לבוא”, מאחר שהגיע על ידי תפילתו למדרגת הבטחון האמיתי בה השליך את עצמו לגמרי לרשותו של הקב"ה, ממילא השפע בא אליו, כי המקושר אל הקב"ה אין חסר לו מאומה.

אמור מעתה: אין האדם משיג את מבוקשו מפני שהתפלל מתוך רצונו העז להשיגו, אלא להיפך, מפני שהרפה מרצונו העז להשיגו והשליך את עצמו לרשותו של הקב"ה. אילו היה מתפלל מתוך רצונו העז להשיג את מבוקשו, הרי כי אז לא היה מקשר את עצמו להשיגו, ואם כן היה קשה לו מאוד לשפע לבוא אליו, כי אין יוכל השפע לבוא אליו והוא אינו מקושר עם מקור השפע. אבל עכשיו שהרפה מרצונו העז ומסר את עצמו כליל לידי הקב"ה, יוכל השפע לבוא עליו ברוב תקפו ובהירותו.

וכפי שהדבר מובן שהמסיח את עצמו מטרדותיו לזמן מה כדי לקבוע בו עתים לתורה, השפע בא אליו ביותר בהירות, כמו כן ממש הוא לענין התפילה, דווקא הסחת הדעת מן הטרדות גורם לשפע שיבוא, אלא שבענין התפילה נוטים לטעות בזה משום שבעת התפילה מדברים עם הקב"ה על הצרכים ועל החסרונות.

רעיוני יבהלוני

כבר יש לך בן אדם שעד ברכת 'ברך עלינו' כיוון היטב בכל מילות התפילה, וכיון שהגיע לברכת 'ברך עלינו' נסחף ברעיוני ומצא את עצמו באמירת 'עושה שלום'. וכל כך למה? מפני שבהגיעו לברכת 'ברך עלינו' נזכר שהיא סוגיא גדולה בעבורו ועד מהרה שקע במחשבותיו על אודות קשיי פרנסתו. אכן אם היה אדם זה ניגש אל התפילה

הראשונים והקדמונים, שהתפילה אינה אלא כלי למידת הבטחון. קודם התפילה לא הרגיש האדם דיו שבלי הקב"ה אין לו כלום ועם הקב"ה יש לו הכל, ואחרי התפילה הוא מרגיש זאת בעומק לבו. והלא כבר דיברנו כמה פעמים שהבטחון אינו להאמין שבוודאי הקב"ה ימלא לו את מבוקשו, אלא להאמין שהוא נמצא בידי השי"ת ושיעשה לו את הטוב ביותר עבורו, וכעת נתבאר שהתפילה היא כלי לדבר זה, ולכך נצטוונו בזה, כדי לחזק את הבטחון בה' על ידי עבודה יום יומית ולא רק על-ידי מחשבה בעלמא. ונמצא שהתפילה לא זו בלבד שאינה סתירה עם הבטחון, עוד זאת היא כלי עזר להגיע אל הבטחון.

וסוף השכר לבוא

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א (זרע קודש ויגש) מבאר על-פי הפוסק (וישב ל, ח) "נפתולי אלוקים נפתלתי" כי 'תפילה' הוא לשון 'דביקות' כי על-ידי תפילה מדבק עצמו באלוקותו ית"ש, ואז כשדבק באלוקותו ית"ש אז בודאי תפלתו עושה רושם. ואמרו ז"ל (ברכות לב, ב) התפלל ולא נענה יחזור ויתפלל ולא יתייאש א"ע מן הרחמים כי ית"ש חפץ ורוצה ומתאוה לתפלות ישראל, ואף על פי שלא נענה אדם עדיין בתפלתו לא יאמר כבר נסיתי הרבה פעמים ואיני רואה שום ישועה על-ידי תפילתי רק עם כל זה יאמר בלבו אחזור ואתפלל תמיד לו יתברך שמו כי בוודאי אהיה מעורר רחמנותו ית"ש, כי ית"ש חפץ שלא ידח ממנו נידח וישגר תפילתו בפי להתקבל.

ובזה יובן מה שכתב המבי"ט ז"ל

(יבמות סד, א) הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, הרי שתפילת הצדיקים עדיפה על פני תפילת המון העם. ויש להוסיף לשאלה זו, ממה שידוע לנו שתפילת הצדיק עולה השמימה, והרי מטעם זה הולכים אל הצדיק, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ב קטז, א) "מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אל החכם ויבקש עליו רחמים".

תפילתן של צדיקים מפי אנשים פשוטים

האמת שיש כמה תשובות לדבר, ואחת מהן מבוארת לאור היסוד האמור, כי באמת קשה מאוד להגיע אל ההרגשה האמיתית של הבטחון בעת התפילה, דהיינו מצד אחד להרגיש שהוא עומד על חוט השערה ושהוא זקוק למידת ה'חנון' של הקב"ה, כי אלמלא כן יפול לתהום, ומצד שני להיות שש ושמח כי הנה הוא בידיו של הקב"ה ויעשה עמו את הטוב ביותר עבורו.

והלא כעין זה כבר הובא פעם מה שסיפר הגה"צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן זצ"ל², ששמע כמה וכמה פעמים מרבו הרה"ק רבי חיים מאיר מוויזניץ זיע"א, שהוא מחפש את האדם שיש לו בו בזמן גם לב נשבר וגם שמחה אמיתית, דהיינו שמצא את הדרך הנכונה לאזן בין השנים. והוסיף שאם יודיעו לו שבאחת מקצות העולם יש אדם שידוע להחיות מתים ובקצה האחרת יש אדם שיש לו לב נשבר והוא בשמחה, יבכר ללכת אל זה שיש לו לב נשבר והוא

בכוונה הנכונה, היה מסיח את דעתו מכל טרדותיו, וגם כשהיה מגיע לברכת 'ברך עלינו' היה משליך את כל יהבו על השי"ת מתוך אמונה שהפרנסה תלויה אך ורק בו ושהוא יתן לו רק מה שטוב עבורו כפי שרק הוא יודע, וממילא היה יכול לעבור מיד לאחר ברכה זו אל ברכת 'תקע בשופר' ולכוון בה מתחילתה ועד סופה.

באופן נוסף: כשהאדם מאמין שכל מה שיש לו תלוי על בלימה, אין הוא נטרד בתפילתו בהזכרו במה שאין לו, שהרי הוא יודע שאין שום חילוק בין מה שאין לו עדיין למה שיש לו, וכמו שמה שיש לו יכול להיעלם ממנו ברגע אחד, כך גם מה שאין לו עדיין יכול להגיע אליו ברגע אחד. ולכן הוא עובר הלאה גם כשהוא נזכר מחסרונותיו ואינו נטרד בגללם. בכיותו והתרגשותיו אינן נובעות אצלו מצער ועגמת נפש, אלא מקרבת אלוקים.

הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים

וכעת נרוויח תשובה לשאלה שנשאלה מפי אחד המקשיבים, וזו תוכנה: בשיעור שנמסר ביום שני פרשת ואתחנן שנה זו (תש"פ) הובא בשם הרה"ק רבי יהודה לייב איגר מלובלין זיע"א, שכל תפילה פועלת את פעולתה תיכף ומיד ואין בזה חילוק אם המתפלל הוא צדיק או רשע, שהרי כך כתוב 'וחנותי את אשר אחון' – אפילו למי שאינו כדאי והגון לכך. והשאלה היא ממה שאמרו חז"ל

² מגדולי חסידי וויזניץ, למד בישיבת וויזניץ ברויסווארדיין אצל ה'אמרי חיים' זי"ע ועוד ישיבות, היה מתלמידי הגה"ק רבי יהודה מדזיקוב זי"ע, הרביץ תורה ויראה במדינות שונות ברחבי תבל, ובסוף ימיו שימש כרב קהילת בעלזא 99 בלאנדאן, נלב"ע בתחילת חודש מנחם אב ש.ו.

בשמחה על פני זה שיודע להחיות מתים.

עכ"פ הלא כל אחד יכול להגיע לפעמים למדרגת הצדיקים בזה, שהרי יש כזה לפעמים שהאדם קיבל איזו מכה מוחצת קודם שנעמד להתפלל וזכה בסייעתא דשמיא לראות אותה בעינא פקחא ולהגיע על ידיה לענווה אמיתית, וכגון אם נחל איזה הפסד כספי, או שאחד ביישו ברבים כמו שכתוב, או שנכשל באיזה דבר איסור (וכמו שאמר הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זיע"א תלמידו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א³ שלפעמים הקב"ה מביא את האדם לידי מכשול כדי להביא אותו לשכרון לב ולהעלותו על ידי כן אל פסגת המדרגות), ותחת אשר יכעס וירגז, יתבונן בעצמו לראות שדבר זה הגיע לו על עוונותיו, ויבוא מתוך כך לענווה והכנעה, וכעת כאשר יעמוד ויתפלל, תבוא תפילתו מתוך לב נשבר ונדכא ותיחשב לו כתפילת הצדיקים ממש.

הן אמת שיתכן שנמצא פירושים אחרים במאמר חז"ל "הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים", אך מכל מקום פירוש זה אמיתי ביסודו. לא לחינם היו סיפורים רבים כל-כך אצל הבעש"ט, אשר הצד השווה שבהם ששערי התפילה היו נעולים, ותפילה אחת שיצאה מלב תמים של יהודי פשוט, קרעה את השערים והעלתה את כל התפילות עמה. אלא מפני שתפילתן של צדיקים אינה תלויה בסוג האדם דווקא, אלא בסוג התפילה, כי יש תפילה שנקראת 'תפילתן של צדיקים' הגם שהיא עולה ובוקעת מלב

האדם הפשוט.

העבודה להגיע לתפילתן של צדיקים

אמנם כן, האדם הפשוט כיון שהוא שקוע בגאוה ובשאר מידות רעות עד צווארו, קשה לו מאוד להתפלל תפילתן של צדיקים. מה שאין כן הצדיק שחי כל ימיו בענווה והכנעה, שהוא מתפלל תמיד תפילתן של צדיקים, ולכן תפילתו מתקבלת יותר בשמים, לא מפני שהוא צדיק, אלא מפני שתפילתו היא תפילת צדיקים. ובכל אופן, כבר יתכן שהקב"ה יסייע לפעמים גם לאדם הפשוט להתפלל תפילה כגון זו⁴, ולתפילה זו הוא מתאוה, כי תפילה כזו היא נקודת התפילה האמיתית.

אכן החסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת כדי להגיע לנקודה זו, כי אין הדבר קל להגיע אליה, אלא צריך להתאמץ הרבה בשביל כך. הרי בשביל כך ייסד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א את תפילתו לאומרה קודם התפילה, כדי להגיע לנקודה זו בשעת התפילה. ולכן אומרים גם בתחילת התפילה "מה אנחנו מה חיינו מה גבורתנו", כדי שנתעורר מעט להבין לתפילה מה זו עושה. ועכ"פ כשנוגעים בנקודה זו, סוף השכר לבוא, כלשון המבי"ט, כי זוהי תפילה אמיתית.

יתכן שזה גם הסוד הכמוס בדברי רבי נחוניא בן הקנה "אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו – יודע אני שהוא מטורף". התפילה צריכה לזרום מן הלב מבלי להתעכב (ס'דארף זיך דאווינען),

³ 'אמרי פנחס' שער הענוה יח-ט.

⁴ כמבואר בסוף דברי ה'זרע קודש' שהובאו לעיל.

בתפילתי? למה הוצרכתי לנסוע אל הצדיק?
 למה הוצרכתי לשלם כדי לנסוע על קברי
 צדיקים? למה הוצרכתי לומר את כל ספר
 התהלים שלוש פעמים ביום? למה הוצרכתי
 לטרוח כל-כך בגוף בממון ובנפש אם אחרי
 כל זאת לא נושעתי? אילו הייתי יודע שלא
 אוושע, הייתי נשאר לשכב במנוחה על
 מיטתי...

אף אנו נאמר לו: אם כל כוונתך
 בתפילתך ובנסיעה אל הצדיק וכו' היתה
 למען השגת המבוקש, חבל עליך, כי אם כן
 בקושי נגעת בידית הדלת של התפילה.
 כשהיהודי מתפלל עליו לומר לעצמו: **הלוואי
 ואגיע אל ההכרה שבכוח התפילה להחזירה
 בי! והרי כל ביאתי לעולם היתה כדי להגיע
 להכרה זו, וכל שאר הדברים אינם אלא
 טפלים להכרה זו, ואפילו מצוות התורה
 טפלים להכרה זו, וכמו שכתוב בזה"ק שכל
 המצוות הן עצות להגיע על ידיהן אל הדבקות
 בה!**

כשהאדם קיבל איזה מכה כואבת
 שגורמת לו צער רב, אם יבין שקיבל אותה
 כדי שיבין שהוא תלוי בהשי"ת ויגש אל
 התפילה בכוונה זו, הלא ירגיש עכ"פ בעת
 התפילה קרבת אלוקים עצומה עד שכבר לא
 יהיה אכפת לו אז אם ייוושע מצרתו אם לא!
 לאחר התפילה יאמר: הודו לה, זכיתי לתענוג
 של תפילה... הלא אזכור תפילה זו כל ימי
 חיי... זכיתי לכך דווקא הודות לצרתי, וכי לא
 אתן תודה לה' על צרתי?!

התהילה והתפילה לחי עולמים

וכעת נבין היטב מה שכתב הרמב"ם
 שהגם שסדר התפילה כפי שיוסד על-ידי
 אנשי כנסת הגדולה אינו אלא מדרבנן, מכל

ולא בכל שעה נמצא האדם במדרגה זו. רבי
 נחוניא יכול היה להרגיש לאחר תפילתו אם
 דבר זה נעשה אצלו אם לאו, כי לפעמים
 מנעו אותו בכך מן השמים משום שלא רצו
 שתבטל הגזירה באמצעות תפילתו.

הכרה זו היא סיבת בואנו לעולם

לסיום יש להבהיר עוד נקודה אחת:
 ראובן טובע בחובות מחמת נישואי צאצאיו,
 יום אחד הציעו לו לפנות לעשיר פלוני ולבקש
 ממנו מתנה הגונה. בהיותו ביישן מטבעו, לא
 רצה לשמוע מכך, אלא שדחקו בו ודחקו בו,
 עד שהתגבר על בושתו הטבעית ופנה אל
 העשיר. בספרו לעשיר על מטרת בואו, אמר
 לו העשיר: אינני יודע, אמנם יש לי כסף ליתן
 לצדקה, אך האם אתה סבור שאני צריך ליתננו
 לך או שמא סבור אתה שצריך אני ליתנו
 ליתומים ואלמנות? אמור לבד מה עדיף! וכי
 עדיף שאטול אותם מהם ואתננו לך בגלל
 שאתה משיא את צאצאיך?! בקיצור, הוא
 שלח אותו החוצה בבושת פנים.

כעת נשאל את ראובן: אילו הייתי יודע
 שכך תהיה תשובתו של העשיר, הֲהִיִּיתָ פונה
 אליו בבקשת תמיכה או לאו? והתשובה
 הוודאית היא שלא היה הולך, וכל כך למה?
 מפני ששילם מחיר יקר על כך. הרי יסורים
 גדולים היו לו בשעה שנאלץ להתגבר על
 בושתו, ובני מעיו אף התהפכו לו אז בבטנו,
 ובסוף יצא מן העשיר בשן ועיץ. מוכן היה
 לשלם את המחיר כדי שבסוף יקבל תמיכה
 הגונה, אבל כדי לצאת חבול ופצוע, בשביל
 זה לא היה מוכן לשלם את המחיר.

ואל הנמשל: אם יבוא האדם ויתלונן –
 למה הוצרכתי להתאמץ כל-כך לקום
 באשמורת הבוקר? למה הוצרכתי לכוון

לו כלום ושהוא תלוי בחסדי ה', ויהיה אז בשוטחו את בקשותיו לפני השי"ת כצוחק על עצמו – ראה מה מצבך! הלא אין לך חכמה, אין לך בינה, אין לך פרנסה, אין לך כוח, אין לך כלום. פנה אל השי"ת ותן לו תודה על כל מה שהוא נותן לך...

וכשימצא האדם את עצמו בן שמונים כאשר כמה אברים מאברי גופו אינם עושים את מלאכתם כפי שהיו עושים בימי בחרותו, יבין יותר ויותר עד כמה הוא תלוי ועומד בכל רגע בחסדי ה', וכשיאמר אז ב'נשמת כל חי' – ומחלאים רעים ורבים ונאמנים דליחנו, יבין זאת בהבנה עמוקה ואמיתית – אם חלש אני כל-כך, איך הגעתי עד הנה? אין זה אלא שהקב"ה מצילני בכל רגע מאין ספור חלאים רבים, כמה אני צריך להודות לו על כך... וכשיבוא אחר כך אל התפילה, תהיה תפילתו כדי להשריש בלבו עוד יותר הכרה זו, ולכן כשיגמור את תפילתו, יטה אוזן לשמוע חזרת הש"ץ ולכוון בכל תיבות התפילה כי לא ירצה להתנתק מן התפילה המשרישה בלבו הכרה זו אשר מסיבה לו תענוג גדול כל-כך.

תם ולא נשלם. בעזהשי"ת נמשיך בביאור נושא זה כשיעור הבא.

מקום מחויבים מעיקר הדין לסדר שבח ובקשה והודאה, כי רק באופן זה יוכל האדם להתפלל באמת. האדם צריך להעביר את לבו בכל חלקי התפילה, ובוודאי גם הבקשה הוא חלק עיקרי בעבודה זו, כי אם לא יזכיר לעצמו את מה שחסר לו, הגם שישבח את הקב"ה באופן כללי על שהוא מחיה מתים ומתיר אסורים וכו', לא יקשר זאת אליו באופן אישי, אבל עכשיו שהוא מזכיר את חסרונותיו, הוא מגביר בלבו ההכרה שכשלעצמו אין אתו מאומה ושהוא זקוק לחסדי ה' בכל רגע ורגע, ואמנם יזכור תוך כדי שהקב"ה יקח את התפילה ויעשה אתו כרצונו.

על האדם לקשר את עצמו להשי"ת הן על-ידי תפילה ובקשה והן על-ידי שבח והודאה, וזה בלא זה לוקה בחסר, וכפי שכבר הבאנו פעם מהספר "שערי אורה" שיש תהילה ויש תפילה, האחת היא בינה והשניה היא מלכות, והרי הן שני אופנים לעשות באמצעותם יחוד בין האדם לבוראו יתברך.

הוא צריך אמנם לסיים עם הודאה כפי שאמרו חז"ל שהוא דומה לעבד שקיבל פרס מרבו שמודה והולך לו, אבל גם הבקשה היא חלק עיקרי, כי רק על ידה יבין האדם שאין

יום שני פרשת שופטים – כ"ז מנחם-אב ה'תש"פ

התועלת שבסיפורי המעשיות על האנשים התמימים

להוציא את מספר הימים מפיו נובעת מרוב תמימותו ויראתו שלא לעבור על איסור קטן שבקטנים, גמר אומר להוציא את סרבנותו זו לפועל קודם הדלקת הנרות כדי לעורר על ידי כן רצון חזק אצל הקב"ה בראותו איך בניו אוהבים אותו בתמימות נפלאה כל-כך.

התמים שהחליף בין החייט לחיים

עוד הביא האדמו"ר סיפור נוסף הדומה לסיפור הנ"ל מזקנו: כל שנה בסעודה הראשונה של ערב יוה"כ בה היו נוהגים לאכול דגים, היה הרבי שואל לאחר הסעודה מאיזה איש תמים שהיה שם אם כבר אכל דגים, והאיש היה עונה: וכי היא שאלה היא זו? ! הלא זהו המעשה עם חיים! כוונת האיש התמים היה למעשה המובא בטור אורח חיים (סי' תר"ד) בשם המדרש: מעשה בשוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים, ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב, והיה שם יהודי חייט והוסיף עליו עד שהעלוהו לחמשה, ונשאר לחייט. בא העבד אל אדוניו וסיפר לו כל המאורע. שלח השוטר אחר החייט, ואמר לו: מה מלאכתך? אמר לו: חייט. אמר לו: ולמה קנית דג שזה זהוב בה? זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי ששלחתיו לקנותו לי? השיב לו: והיאך לא אקנו אפילו בי' כדי לאוכלו ביום כזה שצונו הקב"ה לאכול ולשתות ושאונו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עוונותינו? אמר

התמים שלא הוציא מפיו את מספר הנרות

להרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זיע"א היתה עבודה נפלאה בסיפורי המעשיות שלו, עבודה שהתייחדה הן באופן וצורת הסיפור והן במוסר ההשכל שהיה מוציא מן הסיפורים. לקראת יומא דהילולא שלו נציג סיפור אחד שסיפר מזקנו ונדפס בספר "עבודת עבודה" (ח"א עמ' פב) ואשר יש בו לימוד גדול בענין אחד שקשור לפרשת השבוע.

מעשה שהיה כך היה: שמשו בקודש של הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זיע"א היה ידוע כאיש תמים. ובכך, כל שנה בכל יום מימות החנוכה, כשהרבי היה מכין את עצמו להדלקת הנרות, היה פונה אל משמשו ושואל כמה נרות צריך להדליק, והמשמש היה תמיד עונה: "אתמול הדליקו כך וכך". אז היה הרבי שואל שוב: "כמה מדליקים היום?" והמשמש מרוב יראתו שלא להוציא מפיו את מספר הימים כפי שההלכה אומרת בענין ספירת העומר, היה עונה: "מחר ידליקו כך וכך", ושוב היה הרבי שואל: "אבל כמה מדליקים היום", והמשמש לא היה עונה, והעולם היו שמחים...

הסביר נכדו הרה"ק מטאהש זיע"א: זקני לא סתם ביקש לשמח את העולם קודם הדלקת נרות, אלא כוונה נסתרת היתה לו בכך. בהיותו יודע שסרבנותו של משמשו

מפיהם דיבורים אשר אם היה איש מדבר בסגנון זה, היו סוטרם לו בפניו, ועם כל זה היו הצדיקים מדברים על תמימותם בערגה וחזורים על סיפוריהם שוב ושוב.

התמים שהתפיים עם הקב"ה

נציג עוד כמה מן הסיפורים על אודות תמימים אלו ולצדם ההסברים שהעניקו להם הצדיקים.

הרה"ק ה'בית אברהם' מסלאנים זיע"א היה מספר כל שנה בערב יוה"כ: מעשה בחייט אחד יהודי שהיה עובד אצל הפריץ, וכל פעם שהיה הפריץ נותן לו משי לתפור לו בגד, היה היהודי גונב פיסה קטנה מן המשי ומחביאה תחת מעילו. פעם אחת התוודע הפריץ לדבר, קרא ליהודי ואמר לו ברוגזה: תפסתי אותך בגניבתך, יודע אני אפילו היכן אתה מחביא את כל פיסות המשי, אין לך מה לחפש יותר בביתי...

בראות החייט שהוא נשאר ללא פרנסה, הרים את עיניו לשמים ואמר: "רבונו של עולם! הרי אף אחד לא ראה אותי גונב את הסחורה, ואף אחד לא ראה היכן אני מחביאה. מי סיפר אם כן הדבר לפריץ? מוכרח להיות שאתה סיפרת לו..." התחיל היהודי מאז לשחק 'ברוגז' עם הקב"ה. פעם דילג על תפילת ערבית כדי להתנקם בו כביכול, פעם דילג על ברכת המזון, וכן הלאה.

כשהגיע ערב יום הכיפורים, הרהר היהודי בלבו: הן עכשיו הזמן שכולם מתפייסים, אלך גם אני להתפייס עם הקב"ה... הביא היהודי שתי כוסות עם י"ש, אחת בשבילו ואחת בשביל הקב"ה, כדי לשותת לחיים כדרך המתפייסים, והיות

לו: אם כן יפה עשית ופטרו והלך לשלום. האישי התמים היה מתבלבל בתמימותו ומחליף בין חייט לחיים, ולפיכך היה עונה תמיד לרבי: וכי שאלה היא זו?! הלא זהו המעשה עם חיים!

הסביר הנכד הרה"ק מטאהש זיע"א גם כאן, שכוונת זקנו היתה לעורר את מידת הרחמים על-ידי שיגרום לפלוני לומר בתמימותו שהוא אוכל דג כאותו מעשה המובא במדרש, אם כי יאמר אותה בטעות. וכבר איתא בשיר השירים רבה (ד, ב) "ולגלוגו עלי אהבה", שהקב"ה אוהב את הדיבורים הנאמרים בדילוגים ושיבושים ובלבד שהם יוצאים מלב תמים לה'.

תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ

והנה בפרשה זו אמרה תורה "תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ", וכפי הידוע מצוה זו דומה לעץ שיוצאים ממנו כמה וכמה ענפים, וכבר ידועים דברי רש"י על אתר: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו".

אכן אחד מהענפים הוא ענין התמימות אשר מצוי היה אצל האנשים התמימים, ואשר הבעש"ט הק' היה מחבב אותם עד מאוד ועושה מהם עסק גדול באמרו שהם עושים רעש גדול בשמים.

מן הראוי לנסות ללבן את ענין התמימות ולהשתדל להבין מדוע היא חשובה כל-כך בשמים, וזאת בכדי שנוכל אף אנו ליטול בה חלק. הלא חביבותם של אותם אנשים בעיני הצדיקים מעוררת תמיהה, שהרי כמה פעמים היו אנשים אלו יכולים לעבור על עיקרי הדת ולהוציא

מרשימת העבירות ויוצא לו לפי חשבון שהקב"ה נותר חייב לו.

אז התחיל החייט לדבר כלפי מעלה, וכה אמר: אילו לא היית מלך מלכי המלכים הקב"ה, לא הייתי מוחל לך, אך היות שאתה מלך מלכי המלכים הקב"ה, מוחל אני לך, אך זאת בתנאי שגם אתה תמחול לי. בתום דבריו, פנה אלא אשתו ואמר: שרה! הגישי הנה את התרנגול! היא הגישה לו והוא סבב – זה כפרתי, זה חלפתי...

מסיים שם בספר הנ"ל, שתמימותו של האיש עשה רעש גדול בכל העולמות, ולכן שלחו הצדיקים את תלמידיהם שיתבוננו בתמימותו.

אף כאן הסיפור אומר דרשני, שהרי היהודי הטיח לכאורה כלפי מעלה באופן בלתי הגון, בעשותו חשבונות עם הקב"ה כביכול הפריז על המידה ח"ו, ועם כל זה הצדיקים השתעשעו בתמימותו...

התמים שעבד את בוראו באמירת

מילת טמא

עוד הביא בספר "שיר המעלות לשלמה" מה שסיפר הרה"ק רבי שלמה מבאבוב (הראשון) זיע"א, בשם המדרש: פעם אחת הלך תנא אחד בשדה ומצא אגס מים וראה כי איש אחד מדלג על פני האגס מצד לצד, וכל פעם שהוא מדלג מצד אחד לשני, הוא צועק "טמא" בכל כוחו.

שאל אותו התנא להבין פשר התנהגותו. ענה האיש: איש פשוט אנכי ובווערת בי השתוקקות גדולה לעבוד את השי"ת, להללו ולשבחו על כל הטובות שהוא עושה עמדי, אך לדאבוני לא למדתי כלום מעודי ואינני מכיר בלשון הקודש, רק

שידע שהקב"ה לא ישתה את כוסו, שתה במקומו, וכך לאחר ששתה את שתי הכוסות, איחל – "לחיים, לחיים". אחר אמר: רבוננו של עולם, אני מוחל לך על חלקך, וכיון שאני מוחל לך, אף אתה תמחול לי.

כאשר ה'בית אברהם' היה מסיים את סיפורו, היה מכריז: לחיים, לחיים רבוננו של עולם...

בטרם נעבור לסיפור נוסף, נעצור ונתבונן: הלא אין המדובר כאן ביהודי תמים שרצה להתפלל לפני הקב"ה ואמר את אותיות האל"ף ב"ת מפני שלא ידע חוץ מזה כלום, או שאמר את תיבות התפילה בדילוגים ושיבושים מפני שלא ידע מחמת בורותו לקרות כשורה, אלא המדובר הוא במי שהטיח כביכול כלפי מעלה באופן בלתי הגון, ועם כל זה השתעשע הצדיק בתמימותו. הנה דבר זה אומר דרשני.

התמים בעריכת מנהג הכפורת

כעת נציג סיפור נוסף שהובא בספר "שער האותיות": אחד ממשיכי דרך הבעש"ט הק' ז"ע אמר פעם לאחד מתלמידיו בין כסא לעשור, שישע לאיזה כפר נידח, שם ילך אל החייט המתגורר בקצה הכפר ויתבונן לראות איך הוא עורך את מנהג הכפורת.

התלמיד נסע כפי הוראת רבו. בהגיעו אל החייט, ראה שהוא איש כפרי פשוט מאוד, והנה ראה אותו מוציא שני פנקסים, אשר על האחד רשומות כל העבירות שעשה במשך השנה, ועל השני רשומות כל היסורים והעגמת נפש שפקדוהו. הוא מעמיד זה כנגד זה ומתחיל לספור ולמנות. כעבור שעה מועטת הוא מגלה שרשימת הצרות גדולה

מווילעדניק זיע"א (שער הזמנים דרוש לר"ה) הביא שאמר: יושב לו יהודי תלמיד חכם לאחר חצות הלילה ומתייגע בתורה, ובתוך כך חולפת לו מחשבת גאוה במוחו, ובאותו זמן יושב החייט בביתו ועוסק במלאכתו ומפזם לעצמו בשברון לב הפיזטים של ראש השנה, יותר יש השראת השכינה אצל החייט ממה שיש אצל אותו תלמיד חכם, כי על המתגאה אומר הקב"ה – אין אני והוא יכולין לדור בכפיפה אחת, ומאידיך על בעל שברון הלב נאמר – אשכון את דכא ואת שפל רוח.

רושם דקדושה על-ידי סוכה פסולה

עוד הביא האדמו"ר מרחמסטריווקא- ארה"ב שליט"א בשם זקנו הרה"ק רבי דוד זיע"א שסיפר: פעם נקלע הרה"ק הרבי ר' זושא זיע"א לאיזו אכסניה בכפר אחד, כשביקש להתפלל שחרית, הראו לו על בית קטן בו יוכל להתפלל... לאחר התפילה אמר שהרגיש קדושה גדולה באותו בית ושאל מבעלת אכסניה לסיבת אותה קדושה.

סיפרה בעלת אכסניה שאביה היה כפרי פשוט ולא ידע איך לבנות סוכה, והנה כפי שתוכל לראות בעיניך, יש כאן בתקרת הבית הקטן חור אחד, על חור זה היה אבי נותן כמה ענפים וזה היה סוכתו.

הא לנו מעשה במי שבנה סוכה שהיא פסולה לכל הדעות, וכיון שעשאה בתמימותו, וכל לבו היה שלם לה, הותר בה רושם של קדושה שהצדיק היה יכול להרגיש בה לאחר זמן.

עבודת התמוזות לאנשים ברי דעת

השאלה הנשאלת על כל אלה היא:

מילה אחת אני זוכר והיא המילה "טמא". לכן אני מדלג על האגם ואומר בכל כוחי את המילה היחידה שאני מכיר בלשון הקודש, ובכך אני עובד את בוראי.

נצטער התנא על שהלה עובד את בוראו במילה כזו (אשר התורה עקמה שמונה אותיות כדי שלא להוציאה – פסחים ג, א), התיישב עם האיש ולימד אותו המילה "טהור". האיש חזר על המילה החדשה פעמים הרבה וקיבל על עצמו שבפעם הבאה יעבוד את בוראו עם מילה זו.

כעבור שעות אחדות, כששוב נתעוררה בו תשוקתו לעבוד את בוראו, ביקש לומר את המילה החדשה שלימדו התנא, אך המילה פרחתה לו מראשו. ביקש לומר את המילה הישנה, אך גם היא נשכחה ממנו מרוב בלבול. לגודל צערו נשאר האיש לעמוד על עמדו ופרץ בבכי גדול.

נעשה רעש גדול בשמים וגזרו אומר שהתנא יחזור למקום זה ושוב ילמד את האיש לומר את המילה "טמא" שהיה מורגל בה מימים ימימה, כי עבודתו התמימה של האיש היתה רצויה בשמים עד למאוד, והזהירו אותו שאם לא יחזור ללמדו מילה זו, יהיו חיייו בסכנה. התנא חזר ולימדו את המילה "טמא", והוא המשיך לעבוד את בוראו במילה זו.

כשנכדו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב השני זיע"א סיפר זאת בשם זקנו, הפטיר: כמה אנו צריכים לשמוח כאשר אנו זוכים לומר "וטהר לבנו לעבדך באמת"; אנו מוציאים את המילה "טהור" מפינו ואין אנו מתבלבלים...

אשרי תמימי דרך

בספר "שארית ישראל" להרה"ק

הרה"ק מווילעדניק זיע"א שיש יותר השראת השכינה אצל החייט בעל שברון הלב, ממה שיש אצל הלמדן שמתייגע בתורה לאחר חצות הלילה ומחשבת גאווה חולפת לו במוחו, פשוט הדבר שהצדיק לא נתכוון ללמדנו שלאחר חצות הלילה עלינו לעסוק בתפירת בגדים במקום לימוד התורה, אלא נתכוון לשנות את מבטנו על העולם, כדי שנבין שאין אנו יכולים לדעת מי חשוב יותר אצל הקב"ה, וזה יועיל לנו לאמץ אף אנו שברון לב תוך כדי שנוסיף להתייגע בגמרא רש"י תוספות כיד ה' הטובה עלינו.

נכון מאוד לאדם שיידע שכל אחד יש לו מסלול שונה בחייו לפי נסיונותיו ולפי תיקון נשמתו, ואשר לכן אי-אפשר לדעת עבודתו של מי חשובה יותר בשמים, כי מזה גופא יבוא הוא עצמו לשברון לב, וכשיראה למשל תוך כדי לימודו את חבירו מכין קפה לאנשים הבאים לבית המדרש ללמוד, לא יתגאה עליו, אלא יאמר מי יתן ויהיה חלקי עם זה שנותן לגימות ללומדי בית המדרש.

וכמו כן כשיראה את חבירו עוסק במלאכת כפיים בעוד הוא עצמו עוסק כל היום כולו בתורת ה', לא יתגאה בלבו, אלא יאמר: מי יודע? שמא חברי עובר במקום עבודתו נסיונות של יוסף הצדיק והוא עומד עליהם בגבורה? ושמא הוא עובר נסיונות בענייני ממון ואילו היה רוצה יכול היה להתעשר בקלי קלות על-ידי איזו הערמה, והוא עוצר עצמו שלא לעשותו מפני שאינו חלק? וכי אוכל לדעת מה עובר על חברי? לא, הרי לעולם לא אוכל לדעת. דבר אחד

הלא פשוט וברור שמי שאינו מקיים מצוה כהלכתה, לא קיים מצוה כלל, ובוודאי שהמתמקח עם הקב"ה או מבקש לנקום בו ח"ו, עושה עוול גדול, ואם כן מה תועלת יש מסיפורים אלו מאחר שבוודאי אין אנו רשאים להתחקות אחריהם?

עוד יש לשאול: הלא תמימות היא דבר שאי-אפשר לחקותה, ואם כן מה נוכל לדרוש מן האדם שאין תכונה זו מצויה בו. הרי אלו שעשו טעויות ושיבושים, הם אנשים שנולדו עם מוח חלש או שלא נתחנכו על ברכי המסורה, ואיך נוכל לבוא בתביעה אל מי שנולד עם מוח חזק ונתחנך על ברכי התורה והמסורה, על שאינו תמים כמותם? הלא אדם זה לעולם לא יגיע לתמימותם של אלו, ואם ינסה להתחקות אחריהם הלא יאבד את הכל.

ואם הצדיקים חזרו על הסיפורים הללו ואמרו שתמימות זו כלולה בציווי התורה "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", וכפי שאמר הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א והוא בספר "בארות המים", שמטעם זה התי"ו של תמים תהיה היא תי"ו רבת⁵, כדי שיוכל האדם להכניס את ראשו ורובו לתוך אותה תמימות, הרי שיש בתמימות זו ענין גדול שאף אנו יכולים לאמצו.

קרוב ה' לנשברי לב

האמת שצריך הרבה ישוב הדעת כדי להבין את הדבר לאשורו, אלא שמכל מקום נוכל לפתוח בזה פתח לפי המבואר בדברי הצדיקים.

ובכן, אם נקח למשל אמרתו של

⁵ לפי שיטת רבינו יוסף טוב עלם התי"ו גדולה, ראה בעה"ט.

כמה מאות שנה, והלה בשריקתו פתח אותו לרווחה.

שאל על כך הצדיק מאמשינוב: לכאורה קשה, הלא בדורות קודמים היו בוודאי צדיקים גדולים, וכי הם לא היו יכולים לפתוח אותו שער? ! ובאופן אחר, היתכן ששריקתו של אותו כפרי פשוט תעלה בכוחה על פני עבודת הצדיקים הקדומים קדושי עליון ומצוקי ארץ? !

הוא שאל והוא השיב: אכן אצל אנשים חשובים לפי ערכם שייך אצלם יהרא בבחינת דקה מן הדקה (ובוודאי אין זה אותה יהרא שאנו מכירים, אלא יהרא הנובעת מהכרת המדרגה בה הם נמצאים, ודו"ק), לא כן אותו כפרי פשוט שהוציא את שריקתו בתמימות שלימה, שלא היה לו שום סיבה להתגאות, ולכן פתחה שריקתו את השער הסגור.⁷

כשסיים את תשובתו, אמר הצדיק מאמשינוב: אין אנו יודעים כלל וכלל מי עתיד להביא את המלך המשיח...

הרי לנו תוספת הסבר למה שנאמר עד כה: בוודאי אם האדם יודע ספר, מחויב הוא להגות בתורה ללא הרף, ואם הוא יודע להגות התיבות לאשורן, יתפלל בהגיית אותיות התיבות כפי ההלכה. אך יזכור תמיד שיש לו חסרון באשר אין לו אותה תמימות שיש לו לכפרי הפשוט.

מה יעשה רב בעיר ואם בישראל, מנהיג דגול ונואם בחסד עליון, אשר דבר

יודע אני, שתפקידי לשבת וללמוד, אבל אין זה סיבה להתגאות.

כשיראה יהודי אחד מחזיק את סידורו הפוך, או הוגה את תיבות התפילה בשיבושים ודילוגים, יסתכל עליו ממטה למעלה ולא ממעלה למטה, ויהרהר בלבו: אילו הייתי יכול, הייתי קונה ממנו את תפילתו בדמים... הלא אותי לימדו איך להתפלל, ואותו לא לימדו... מי יתן והיה חלקי עמו...

כל הסיפורים על תמימותם של יהודים שהיו שגורים בפיות הצדיקים, באו ללמדנו שאין אנו יודעים מה עושה רעש בשמים, וכבר אפשר שיהיה האדם בור ועם הארץ ויעשה רעש גדול בשמים יותר מעבודת ה' שלנו, ומזה נבין ממילא שאין לנו אף פעם להתגאות על אחרים, אלא להיות תמיד בענווה ובשברון לב.

הפרונם של צדיקים זהו גדלותם

קעת נעבור לנדבך נוסף ונבארנו בסיפור מאחד מצדיקי אמשינוב זיע"א המובא בספר "ימות עולם"⁶: באחת השנים בחיי חיותו של הבעש"ט הק' נכנס כפרי אחד לבית הכנסת ביום הכיפורים וראה את כולם מתפללים והוא אינו יכול, אמר: רבונו של עולם, מה אעשה ואני איני יכול להתפלל כי אם לשרוק כפי. שרק בפיו לכבוד השי"ת. אמר אז הבעש"ט הק': למעלה בשמים יש שער אחד שנעול היה על מסגר ובריה זה

⁶ עובדות מצדיקים ואנשי מעשה שנרשמו מפי הרה"ק רבי יצחק מאמשינאו זי"ע.

⁷ כעין זה הבאנו בשיעור על הגאון בעל מגלה עמוקות זצ"ל, שאמר לו אליהו הנביא שמסיבה זו אינו מתגלה להגאון הב"ח ז"ל, משום שבהיותו מרא דאתרא מוכרח הוא שתהיה לו שמינית בשמינית של גאות, כי בלעדיה לא יוכל לנהוג את קהילתו ביד רמה, וכיון שיש לו נגיעה קטנה של גאות אינו יכול להתראות לו.

קבלות קיבלו. אמר לו אחד מהם שקיבל על עצמו לשמור שבת. למשמע תשובתו היתה לו לאותו רב חלישות הדעת, כי ידע שהיהודי שהיה עד כה רחוק משמירת תורה ומצוות לא יוכל לעמוד בקבלתו זו, והרי כשביקש מהם בתחילה לקבל על עצמם איזו קבלה טובה, לא לקבלה מן הסוג הזה נתכוון, אלא לקבלה דוגמת אמירת תודה לה' פעם ביום, קבלה שהולמת את מידותיהם.

שאל אותו הרב: וכי יודע אתה מה משמעותה של קבלה מעין זו? ! הלא תצטרך לשנות את כל צורת החיים שלך! השיב לו האסיר: ידעתי גם ידעתי, כבר חשבתי זמן רב להתחיל בשמירת השבת, וכעת הגעתי אל ההחלטה הנחושה. אמר לו הרב: אם כך אין הדבר פשוט, כי תצטרך להתחיל בלימוד ההלכות. אמר הלה: אכן רצוני שתלמדני את ההלכות. החל מאז הרב לימד את האסיר הלכות שבת והלה שתה בצמא את דבריו, וכמו כן הביא לו הרב כמה וכמה ספרים בהלכות שבת, אותם קרא האסיר בזמן שהותו לבדו בחדרו שבבית האסורים.

באחד הימים נקלע האסיר באחד מהספרים למאמר המפורסם "אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין", הבין בתמימותו שהכוונה להגאל מבית האסורים. הרהר לעצמו: אם כן אשלים את כל ההלכות, וכשאדע אותן על בוריין אשמור שתי שבתות כהלכתן, ואגאל מבית האסורים. אומר ועושה...

עברה אז תקופה מסוימת בה הרב לא היה יכול לפקוד את בית האסורים. בתום התקופה, כשש לפקוד את בית האסורים, ראה שאסיר זה שנתקרב לאביו שבשמים, אינו נמצא בין האסירים. כששאל לשלומו,

אחד חסר לו, הוא אינו יכול לשיר יפה? וכי ירגיש בעל מום בשביל זה?! לא, הוא לא ירגיש בעל מום, אבל יזכור שחסר לו כשרון זה, וזה יועיל לו להקטין עצמו מעט, בהעלותו על זכרונו שיש אנשים שיש להם את מה שלו אין.

באותה מידה ממש, כשיראה מי שעוסק בתורה ועבודה כל ימיו, איך יהודי אחד שלא נתחנך על ברכי התורה עושה איזה דבר לכבוד ה' בתמימות גדולה, יבין שעשייתו פועלת כעת נחת רוח גדול בשמים. יבין זאת הן כדי לרכוש לעצמו ענווה ושברון לב, והן כדי להבין איך צריך להסתכל על איש יהודי באשר הוא.

הסברו של הצדיק מאמשינוב נותן לנו טעם בכוחה של אותה תמימות, והוא מפני שאותה תמימות אין בה אפילו שמץ של יוהרא, ולכן כשאנו נהיה עדים לאותה תמימות שהיא נקיה מכל שמץ של יוהרא, נרצה ליטול בה שותפות אף אנו בזכרנו שערכה גדול מאוד בשמים.

התמים ששמר שתי שבתות ומיד נגאל

לפנינו סיפור נוסף המובא בספר "בפיקודך אשיחה" להרה"ח ר' משה מנחם טויבנפעלד שליט"א כפי ששמע מיהודי אחד ששמע מהרב בעל המעשה: רב זה נוהג היה לפקוד את בתי האסורים כדי לקרב את האסירים היהודים אל היהדות. באחת השנים ביום הכיפורים, התפלל עם האסירים. קודם תפילת נעילה אמר להם: "זמן גדול הוא עכשיו, קבלו על עצמכם איזו קבלה טובה".

לאחר יום הכיפורים שאל אותם אלו

גדהם ומשתומם, אמרו לו: מה, הרב אינו יודע?! הרי במשך תקופה ארוכה התכונן האיש לשחרורו. הוא היה עסוק בכל עת בשינון הלכות שבת, והיה אומר לנו ללא הרף – עוד מעט אהיה מוכן לשמור שתי שבתות כהלכתן ואצא לחופשי...

הנה סיפור נפלא זה, מלמדנו איזה רעש גדול התמימות מעוררת בשמים, וכמה כחה גדול לחולל פלאות, ולוואי שנזכה...

אמרו לו שיצא לחופשי. התפלא הרב ושאל: הלא ידוע לי שעבר עבירות חמורות ביותר מצד הרשויות ובית המשפט גזר עליו חמש עשרה שנות מאסר, היתכן שכבר יצא לחופשי?!

ענו לו האסירים שאף הם לא מבינים מה אירע, אבל מה שידוע להם הוא, שיום אחד באו להודיע לו לאסיר זה שרוצים לחזור ולהעמידו למשפט, העמידוהו למשפט ויצא זכאי. כשראו שהרב עומד

יום שלישי פרשת שופטים – כ"ח מנחם-אב ה'תש"פ תמימות המנוהלת על-ידי החכמה

שהוא לא אחר מאותו נער שעלה וגדל וכעת הוא מרביץ תורה ברבים. התיישב בקצה השולחן והאזין לדברי האברך שהיו כלולים בחריפות ובקיאות, למדנות ועמקות.

התבטא אחר-כך החסיד, והוא הפלא ופלא: החריפות והבקיאות היו אמנם באופן שאין לשער, אבל אותו 'אילותי לעזרתי חושה' שהיתה לו בתחילה, כבר לא היה לו כעת. אותה תמימות שהיתה לו בתחילה, נלקחה ממנו, כי עכשיו כבר גדל ונעשה לאיש...

הנה ביטויו של החסיד מראה על בהירות נפלאה בעבודת ה'. הן ברור שלא התחרט אפילו לרגע על שלקח נער עם הארץ וגידלו ורוממו בלימוד התורה. אך יחד עם כן כאב לו על שהנער איבד את התמימות הנפלאה שהיתה לו בתחילה. הלא כל רצונו לתמוך במשפחתו נבע מזה שמצא בו נקודה זו של תמימות וחשב לחזקה ולשכללה, וכעת נתברר לו שאמנם זכה למעלות אחרות בעבודת ה', אבל הנקודה הזאת של 'תמים תהיה' נאבדה ממנו.

וכבר נתבאר בשיעור הקודם שבראותנו יהודי תמים כזה שאינו יודע לפרש התיבות לאשורן או אפילו להגות אותן כהלכתן, עלינו להשתמש בזה לעבודתנו, לערר בנו שברון לב ולומר: הלוואי, הלוואי יהי חלקי עמו...

אילותי לעזרתי חושה, איכה?

בשיעור הקודם התחלנו לדבר בגודל מעלת העובד את ה' בתמימות, כי מזה הוא בא לידי ענווה ושפלות, וממילא יש בו יותר השראת השכינה. והלום ראיתי בספר התולדות של החסיד ר' מנחם מנדל פוטערפאס זצ"ל, שבליובאוויטש היה חסיד ותיק בשם ר' מאיר שמחה חן; פעם נקלע לאיזה בית מדרש באחת העיירות וראה נער צעיר קורא מזמורי תהלים בתמימות נפלאה. ניגש להאזין. שמע אותו קורא את הפסוק (תהלים כב, כ), אֵילוֹתַי לְעִזְרָתִי חוֹשָׁה, ואז פירש באידיש: אילותי – מיין שטארקער גאט. לעזרתי חושה – צו מיין הילף שנעל.

מאוד נכבש לבו של החסיד בראותו איך הנער מדבר עם השי"ת ממש כדבר בן עם אביו. שאל אותו באיזו ישיבה הוא לומד. ענה לו הנער: אינני לומד בשום ישיבה, אלא עוזר אני לאמי באפיית כעכים ואחר כך אני מוכרם בשוק בשביל פרנסתנו. בירר אצלו החסיד כמה הם מרוויחים ממכירת הכעכים, ואמר לו שהוא מקבל על עצמו ליתן לאמו מידי חודש בחודשו סכום זה שהיה מרוויח עד הנה, וזאת בתנאי שילך ללמוד בישיבה. וכך עשה.

כעבור כמה שנים, נקלע החסיד ר' מאיר שמחה שוב לאותה עיירה ונכנס לבית המדרש, והנה הוא רואה אברך יושב בראש ומוסר שיעורים ברבים, התבונן בו והכיר

בשפה הערבית שיתגוללו רחמי הקב"ה על עצמו ועל בניו ויוציאם מן הגלות המר, ומיד שבה על עקבותיה וחזרה לביתה שבצפת.

כשרבי דוד'ל זי"ע היה מספר סיפור זה, היה מפליא את תמימותה של האשה, אשר למרות כל טרחתה כאשר הלכה רגלית במרומי גילה מצפת למירון, לא ביקשה אף לא בקשה אחת על עצמה, אלא כל מה שביקשה היה על השכינה הקדושה.

כך היו ניגשים בעלי התמימות אל התפילה, מפני שלא הרגישו שחייבים להם משהו, ולא הרגישו בעת תפילתם שכל פמליא של מעלה באה להשתעשע בתפילתם עד שיגיע להם בעבור כך כל הון דעלמא. דבר זה מלמדנו פן נוסף בענין התמימות, אשר אם כי ניכר הוא בעיקר בגישה אל התפילה, הוא מעיד באופן כללי על מהות האדם. אמנם כן, מותר לו לאדם להתפלל על צרכיו, ואדרבא בזה שהוא מתפלל על צרכיו ומקיים מצוה דאורייתא, אך יתכן שיהיה לב האדם תמים לה' עד שלא יחשוב כלל על עצמו ולא יעלה כלל ברעיונו להתפלל על צרכיו העצמיים, ואת זאת הפליא הצדיק.

רובנו רחוקים מאוד ממדרגה זו, שהרי כל מה שאנו עושים ומתפללים בדרך כלל הוא בשביל צרכנו האישיים, ואפילו כשאנו מתפללים על הרוחניות, הוא כדי שאנו נצלית בלימודנו ושאנו נעלה מעלה מעלה וכן הלאה. אכן כאשר אנו שומעים סיפור כזה על אשה תמימה שלא חשבה כלל על עצמה, הדבר מעורר אותנו לחשוב עכ"פ מעט על זה הדרך, ליתן תודה להשי"ת על כל החסדים שהוא עושה עמנו אף מבלי לבקש עוד ולהרגיש מחויבים לו.

הצדיק קישר את עצמו עם התמימים

כעת ראיתי שהגה"ק רבי יהודה מדז"קוב זי"ע א כשהיה אומר לשם יחוד לפני קיום המצוה, היה מוסיף ואומר כמה פעמים 'בשם די נאנאשער אידן'. כשנשאל על כך, אמר: מצאתי ביהודי אותו מקום תמימות מיוחדת ורוצה אני להשתתף עמהם. והסביר מה מצא בהם: בדרך כלל איש יהודי עובד את ה' כדי להזדכך ולהעלות בסולם המדרגות, ואילו אצל יהודי העיר נאנאש מצאתי, שהם עובדים את ה' אך ורק כדי לעבוד את ה', ואין להם שום רצון להגיע היכן שהוא עם עבודתם.

הנה כי כן אותו צדיק שהיה ידוע בגאונותו המופלגת, ואשר זכר ספרים הרבה מספרי האחרונים על לשונם, כל-כך קינא קנאת סופרים בעבודתם של אותם תמימים, עד שביקש לקיים את מצוותיו על דעתם כפי שהאדם מקיים את מצוותיו על דעת האריז"ל והבעש"ט, כי ידע שרק בתמימות זו תהיינה מצוותיו מצוות שלימות.

האשה התמימה שביקשה רק על

צרת השכינה

עוד הבנה בענין אותה תמימות, נוכל להוציא מסיפורים אחרים שצדיקים העניקו להם הסבר. הרה"ק רבי דוד'ל בידרמן מלעלוב זי"ע א סיפר, שבאחת השנים בהיותו בל"ג בעומר באתרא קדישא מירון, היתה שם זקנה ספרדיה שעשתה את כל הדרך רגלית מצפת. כשהתקרבה אל הציון הקדוש של התנא האלוקי רשב"י והיא עייפה ומותשת מטורח הדרך, אמרה בהברתה הספרדית: רבי שמעון! שכנתא בגלותא, אינתי בגלותא! אחר כך נשתה תפילה קצרה

לב תמים לה'

ואין מעלה אפילו בדעתו לחשוב שהקב"ה חייב לו משהו....

כעין זה סיפר לי מורי חמי שליט"א שפעם נכנס אצל הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זיע"א (נסתלק ביום כ"ט מנ"א תשמ"ב) בהיותו שוכב במיטתו ומתפתל ביסורים, ושמע אותו מדבר אל עצמו: הקב"ה מעניש אותי על חטאי, אשרי ומה טוב חלקי שהוא מנקה אותי בזה העולם כדי שאבוא זך ונקי לעולם האמת....

צדיקים אלו היו ניגשים באופן זה אל קיום המצוות שלהם, כאשר כל כולם הודאה ותהילה על אשר זיכה אותם לקיים את מצוותיו, ונמצא ממילא שהמצוות שלהם היו נעשות יותר בתמימות. בוודאי ענין זה שייך למשפחת הענווה, אלא שהוא מוגדר יותר על-פי האמור, והיינו כי מאחר שהוא מרגיש שאין הקב"ה חייב לו כלום וכל מה שהוא נותן לו הוא מתנת חנם, לפיכך הוא עושה מה שהוא עושה להקב"ה בתמימות נפלאה.

רחמנא ליבא בעי

נמצאנו למדים שבתמימות זו כלולים שני עניינים, האחד הוא ענווה נפלאה ושברון לב, והשני הוא עשיית כל דבר בלי פניות וכלי חשבונות, וכשיש לו לאדם דבר זה, ממילא נעשה לבו תמים לה', שהרי אינו מביט החוצה לראות אם אי מי מסתכל עליו, אלא עושה הכל לשם שמים בלבד.

ועל זה דיברו הצדיקים ואמרו, שהגם שיהיה האדם עילג ויוציא את תיבות התפילה בדילוגים ושיבושים, כל שיהיה לבו תמים לה' באופן האמור, יהיו מעשיו חשובים אצל השי"ת יותר ממעשי חברו

פירושו של "תמים תהיה" הוא, שהלב יהיה תמים לה' לבדו, ומתי הלב באמת תמים לה' לבדו? הוי אומר: כאשר האדם מרגיש שהוא מחויב להשי"ת ואילו השי"ת אינו מחויב לו כלום. מה שאין כן אם עדיין יש לו איזו מחשבה קטנה בפנינה נסתרת בלבו שאולי ראוי לו להשי"ת שיתן לו עוד איזה דבר שנחוץ לו מאוד, אז אי-אפשר להגדיר את לבו כתמים לה' לבדו.

יהודים אלו שלא ידעו ספר, והרגישו כל אימת שנכנסו לבית הכנסת שהם צריכים להודות לראש הקהל על שנתן להם רשות להכנס, ונשקו כל ספר בחרדת קודש, וכשגמרו את התפילה ניגשו אל ארון הקודש, נשקו את הפרוכת וחזרו לאחוריהם, הם אלו שלא הרגישו מעולם שחייבים להם משהו וכל לבם היה תמים לה'.

חסיד המתחסד עם קינו

האדמו"ר מרחמסטריווקא-ארה"ב שליט"א סיפר (אמרות טהורות): כשעליתי לארץ ישראל לאחר שכבר קבעתי את אהלי בארה"ב, הלכתי לבקר את החסיד הישיש ר' חיים הערש אייזנבאך זצ"ל שהיה אז מדוכא ביסורים וכמעט שלא היה יכול להניע את אבריו מרוב חולשתו. כששאלתי אותו איך הוא מרגיש, ענה: ברוך ה' יש לי מעט יסורים... אם יעזור לי ה', יתכן שיקויים בי הפסוק (תהלים כה, יח) ראה עניי ועמלי ושאל לכל חטאותיי...

תמימות לבו שנתגלתה אז באמרו מילים אלו, חרשו תלמים בזכרוני, בראותי איך איש חסיד שספק גדול אם היו כלל עברות בידו, מרגיש בעל חוב גדול להקב"ה

הוא מתפלל בהתלהבות עצומה – הוא מהרהר בלבו. לעומתו שמעון, שהוא ההיפך מאיש תמים, מתמלא סלידה נוכח תנועותיו של האיש. מה אעשה – הוא מהרהר בלבו – שאני מכיר היטב את האיש ואת טיבו ויודע אני שאין תוכו כברו, וכי הקולר תלוי בצווארי שאני שם לב לכל אשר זו ?!

בל נכחיש שבהרבה מן המקרים, ואולי אפילו ברוב המקרים, הצדק עם הפיקח ולא עם התמים, ובכל זאת דרכו של התמים נראית יותר דרך יהודית. הנה התמים לא ימצא אף פעם מדבר על יהודי, ואם כי הדבר אינו נובע אצלו מיגיעה רבה, אלא ממה שאינו רואה כלום, מכל מקום יש בדרכו חן יהודית, ובכך השאלה היא אם באמת יש לאיש הפיקח מה ללמוד ממנו.

כמה חכמה צריכים להגיע לתמימות

והנה בספר "אהל נפתלי" נדפס שפעם אמר ה'חזוה' מלובלין זיע"א לתלמידו הרה"ק מראפשיץ זיע"א שהיה חכם ופיקח גדול כמפורסם: אין כתוב בתורה 'חכם תהיה עם ה' אלוקיך' אלא 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' כתיב. השיב לו תלמידו: **אוי ווי קלוג דארף מען זיין צו קענען זיין א תמים** [כמה חכמה צריכים להגיע לתמימות].

הא לנו מתשובת הרה"ק מראפשיץ זיע"א שהתמימות באה לאחר החכמה, והיינו כי כל אדם באשר הוא אדם, ולפי רוב החכמה והתבונה שחנן אותו ה', בכוחו להרגיל את עצמו להתנהג בתמימות, לא רק כלפי הקב"ה שלא לחקור אחר העתידות, אלא גם כלפי צדיקי הדורות וכלפי החבר, כי על-ידי תמימות זו מתרגל האדם להסתכל על זולתו בעין טובה ולדון כל אדם לכף זכות

אשר הגם שגופם תמים יותר משל הראשון, לכו של העושה אותם אינו תמים לה'. ומטעם זה היו הצדיקים מספרים סיפורים אלו על תמימותם של בורים ועמי הארצות, כדי להורות כי רחמנא ליבא בעי ועדיף יותר לב תמים ממעשה תמים.

חוט של חסד מושך על עבודת

התמים

עוד נבאר חלק אחד הכלול בענין התמימות, ונגדירנו כך: האיש התמים אינו פוליטיקאי; מוחו אינו רגיל ללכת סחור סחור ולחשוב בדרכים עקלקלות. הוא מקיים בעצמו 'אל תחקור אחר העתידות' לא רק כלפי הקב"ה, אלא כלפי כל דבר וענין.

לצורך הביאור, נוכל להגדיר את מוחו כמוח שטחי יותר. ער איז א תמימות'דיגער איד. הוא לא מסוג האנשים שמביעים דעתו בכל דבר וענין ועושים פלפולים של גג על גג בכל ענין העומד על הפרק, אלא הוא חי את חייו בטובים ובנעימים, ואם תהיה לו יראת שמים בנוסף לתמימותו, נוכל להבחין בחן נפלא המשוך על עבודתו.

אכן השאלה הנשאלת היא מה יעשה מי שלא נולד במוח כזה, אלא נולד במוח חריף ושנון המבין בכל ורץ תמיד קדימה, וכבר בילדותו סבלו כולם ממנו בגלל זה, ועכשיו שגדל והיה לאיש, התעדן וכבר אינו פוגע באנשים אלא משתדל לעבוד את ה' בכל מיני האופנים, וכי אפשר לדרוש ממנו שייוולד מחדש ?!

נבאר בדרך משל ודוגמא: ראובן ושמעון מביטים באדם שעושה תנועות משונות בתפילתו. ראובן שהוא איש תמים, מתמלא הערכה כלפי האיש. ראה נא איך

טענת החוזה מלובלין במקומה עומדת – אין כתוב בתורה 'חכם תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ', אלא 'תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ' כתיב בה. וביתר ביאור, אם האדם סבור ששכל שתרבה חכמתו כך יוכל להוסיף בעבודת האלוֹקים, כי על-ידי החכמה יכול להרבות בלימוד התורה וכמו כן יוכל למצוא פתרונות ועצות לאנשים הזקוקים להם וכן הלאה, הוא טועה טעות חמורה, כי הקב"ה בתורתו לא אמר לנו בשום מקום שעבודת ה' תלויה בחכמה.

אמנם כן, החכמה בוודאי יכולה להקל על אדם בקיימו את מצוות ה' מבחינה טכנית, כי מי שאין לו חכמה, יש לו עיכוב מסוים בקיום המצוות ובלמוד התורה, ומטעם זה מצאנו לחנה אם שמואל שביקשה בתפילתה שהבן שייולד לה לא יהיה טיפש, ואמנם תוך כדי ביקשה שלא יהיה חכם יותר מדי, ומזה גופא למדנו שאין החכמה היתירה גורמת לנחת רוח מיוחדת לה', ולכן ביקשה חנה רק שלא יהיה בנה טיפש כדי שלא יהיו לו עיכובים בעבודתו, אך לא שיהיה חכם יותר מן הממוצע, כי מה צורך יש בזה.

החכמה תחיה את בעליה

מה שדורש הקב"ה מן האדם בהודיעו לו שזה מה שיעשה לו נחת רוח, היא התמימות. התמימות היא זו שאליה שואפים להגיע – לא החכמה. ועליה דיבר הרה"ק מראפשיץ ואמר שהיות שאפשר לטעות הרבה בענין התמימות, לפיכך זקוקים בשבילה לחכמה גדולה כדי לדעת מתי להיות רואה את הנוול ומתי לסגור את המוח וללכת בתמימות. יתפלל האדם תדיר למי שהחכמה שלו שיעניק לו חכמה, אך לא

וכו'.

לימדנו הרה"ק מראפשיץ שעדיפה התמימות הבאה אחר החכמה, מהתמימות החקוקה בלב האדם מבטן ומלידה, כי זה שנוולד עם תמימות, לא הקריב כלום, אלא זה מה שיש לו ותו לא, מה שאין כן זה שנוולד עם חכמה ופקחות, ומקריב את הכל בכדי להתנהג בתמימות עם ה', שמעלתו גדולה ועצומה.

אמנם כן, בוודאי אין דורשים מן האדם לזרוק אחר גוו את מתנות הא-ל, בוודאי צריך הוא להשתמש באותה חכמה ובינה שחנן אותו ה' בהם, ומה לנו יותר ממאמר התנא "איזהו חכם הרואה את הנוול" המלמדנו שעל האדם להיות רואה את הנוול ולהרגיל את עצמו להבין דבר מתוך דבר.

והרי הרה"ק מראפשיץ עצמו, בהיותו יחיד בדורו בחכמת האלוֹקים, היה מבין היטב בטיב מעשיהם של בני אדם לפי הכרת טבעם. וכך מסופר שפעם ראה הרה"ק מראפשיץ יהודי אחד עושה 'גלגול שלג' מאחורי חלון ביתו, ותפס בחכמה האלוֹקית שבו, שהלה מייחל בלבו שיראנו מתגלגל בשלג ושייראה הדבר כאילו אינו רוצה שיראנו. צעק לו מבעד לחלון: "אל דאגה! לא אספר לאף אחד בעולם שאתה עושה גלגולי שלג, ואפילו אם תקפא כאן מקור, לא אספר מאומה".

אין הקב"ה דורש חכמה אלא תמימות

אכן נקודת הדבר בכיבור התשובה הרה"ק מראפשיץ היא כך: אם האדם סבור שתכלית החכמה היא בשביל החכמה, אז

הוא לאחר מכן לחקור ולפלפל בשבחיו של הקב"ה.

כעין זה גילה לנו הרה"ק מראפשיץ, שאם ישתמש האדם תמיד בחכמתו, אוי לו ואוי לנפשו, אבל אם יחזיק בידיו גם חכמה וגם תמימות וישקול אותן תמיד בפלס המאזניים, אז תהיה עבודתו שלמה.

צאו לכם בעקבי הצאן

אם נחקה אחר הצדיקים, נראה שזו היתה דרכם. יכולים היו להשתמש בחכמתם ובינתם ולעשות מהלכים אשר יתבררו רק לאחר שנים רבות כנכונים, ובאותו זמן ממש, כשנקלע לידם איזה ענין שצריך להתנהג בו בתמימות, נעשו תמימים גדולים כל-כך עד שרבים שמחשיבים את עצמם לחכמים היו תמהים עליהם – מה הוא צריך להיות כזה מצומצם? הרפה קצת! לא, לא, הוא לא מצומצם; הוא עובד את ה'! כשהקב"ה רוצה שיפתח את מוחו, הוא פותח את מוחו; כשהקב"ה רוצה שישגור את מוחו, הוא סוגר את מוחו.

והאמת שתמיהתם של אותם אנשים נובעת מגאווהם כי רבה. בהיותם בטוחים שהם מבינים את הדבר לאשורו מהחל ועד כלה, באים הם לידי תמיהה על הצדיק שחושב אחרת מהם, ואז הם מהרהרים אחריו ושואלים כאילו חכמתם מדברת מתוך גרונו – מדוע הוא כל-כך מצומצם? או מדוע אינו רואה את מה שאני רואה?

אך דרכו של צדיק היא לומר לעצמו: אין לי לא חכמה ולא בינה, שהרי כל מה שאני יודע ומבין אינו אפילו כטיפה מן הים מן החכמה האמיתית של השי"ת, ומדוע האיר הקב"ה במוחי קצת חכמה, מה שלא

בשביל עצם החכמה, אלא בשביל שיידע מתי להיות רואה את הנולד ומתי ללכת בתמימות, אז, כאשר יאיר לו ה' לדעת כיצד להתנהג, תהיה עבודתו עבודה שאין למעלה ממנה ותעשה נחת רוח גדולה ועצומה להשי"ת.

אמור מעתה: **האדם צריך להשתמש בחכמתו, הן לעבודת ה' והן למילי דעלמא,** והלא בוודאי כך הוא רצון ה' שהאדם יצליח במעשיו בעולם הזה, אלא שאם האדם משתמש עם חכמתו במקום שבו צריך ללכת בתמימות, עלולה חכמתו להורידו לשאול ר"ל.

התמים אין לו אמנם נסיון בלדון את חבירו לכף זכות, או באיסור לדון את חבירו עד שיגיע למקומו, או באמונת חכמים ובאמונה בה' וכן הלאה, אבל לא זוהי התכלית. התכלית היא לבקש חכמה ולהשתמש בחכמה, ואז שיהיה מלא מדע וחכמה, תתעורר בלבו מלחמה גדולה כאשר ירצה להשתמש בחכמתו גם במקום שצריך ללכת בתמימות, ואז ילך בעקבות מה שאמרו חז"ל שאין לו לאדם לחשוב מה לפנים ומה לאחור וכו', ויקריב את חכמתו שלא להשתמש בה במקום שאמרו שלא להשתמש בה.

הלא כך אנו מוצאים בדומה לזה שאמרו חז"ל שאסור לו לאדם לשבח את הקב"ה בפיו מעבר למה שתיקנו בנוסח התפילה, כי המרבה באמירת שבחים מגלה שהוא חושב שהוא יכול לסיים את כל שבחיו של הקב"ה, והרי אין אדם בעולם שיכול לסיים את כל שבחיו של הקב"ה. מאידך מי שאומר "לך דומיה תהילה", מאחר שגילה דעתו שאינו מבין בגדלותו של הקב"ה, יכול

דרך מעשיהם ושזכר שאף אני איני מתנהג כשורה, ורק אתמול עשיתי מה שהוא עשה היום. אבל כלפי אותם אנשים אקיים בעצמי אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו, ואומר בלבי: הן לא ידעתי איזה חינוך קיבל איש זה ומה עבר בילדותו, ומה אני שאשפוט אותו...

עכ"פ זוהי העבודה, לאחוז בשתייהן גם יחד, בתמימות ובחכמה, לסגור את המוח ולפתוח, לסגור ולפתוח, וכשהקב"ה מסייע לאדם, הוא זוכה לקיים מצות 'תמים תהיה' ונעשה עובד ה' באמת, מי יתן...

עשה כן לבעלי החיים? אין זה אלא מפני שרצה ליתן לי כלי לעבודת ה', ואם כן אשתמש בכלי זה רק במקום שהקב"ה רוצה שאשתמש בו, אבל במקום שהקב"ה רוצה שלא אשתמש בו, וכגון במקום שמתעוררים קושיות על הנהגת הבורא, לא אשתמש בו.

הנה הקב"ה נתן לי חכמה להבחין בתכונותיהם של אנשים ולראות מתי הם משתטים במעשיהם, וכי כדי שאשפוט אותם נתן לי חכמה זו? ! בוודאי לא! אם כן לשם מה נתנה לי? אין זה אלא כדי שאוכל לעבדו בו, והיינו כדי שאוכל לראות את חסרונותיי

תשובה למעשה כיצד?

המצוות, בפרט עבור קיום מצוות עשה דאורייתא כמו עבור קניית ארבעת המינים לסוכות ומצוות לפסח. והנה מצוות התשובה אף היא מצוות עשה דאורייתא היא וחשובה עד למאוד, שהרי כל חיינו תלויים בה, ובוודאי היו יהודים שמחים להוציא הון רב כדי לקיימה אילו רק היה הדבר תלוי בהוצאת ממון מסוימת.

אך מה נעשה, ואין הדבר כרוך בהוצאה כספית כלשהי. אף כי יהודים רוכשים כרטיסי טיסה כדי לנסוע לרבותיהם לימים הקדושים, אך את עצם מצוות התשובה עדיין לא ראינו שיש מקום ואפשרות לרכשה בסכום כסף כלשהו.

וכאן ניצב כל אדם ושואל, כיצד א"כ אוכל לעשות תשובה? והלא ענין התשובה אינו מוגדר כלל לפרטי פרטים, ובוודאי אילו היתה מצווה זו מוגדרת בפקודות ברורות מה יש לעשות ומה אין לעשות, היה כל אחד מתאמץ למעלה מכוחותיו כדי לקיימן, אך מכיוון שאין הדבר כן, קשה מאוד לקיים את מצוות התשובה.

ובפרט, שכאשר האדם מתחיל לעשות חשבון הנפש כדי להתחרט על העבר ולקבל קבלה טובה על העתיד, נקלע הוא להרגשה בלתי נעימה, שכן מאיזה צד שרק יתחיל לחשב את מצבו, מוצא הוא את עצמו מלא חבורות ופצעים, מוקף בחסרונות ועניינים הדרושים תיקון והכל אצלו מסובך וטעון פתרון.

מדוע אין מברכים על 'מצוות התשובה'?

בהגיע ימי הרחמים והסליחות, הזמן גרמא לחשב חשבוננו של עולם ולעסוק במצוות התשובה כדבעי. תחילה לכל צריך לדעת שהתשובה צריכה לבוא מבפנים. תשובה שאינה באה מבפנים, אינה תשובה. אדם שמכה על לבו כי כולם מכים, מנענע עצמו מצד לצד כי כולם מתנענעים, לא עשה ולא כלום.

ידועה הקושיא מדוע אין מברכים 'אשר קדשנו במצוותיו' על מצוות התשובה, והתשובה לכך פשוטה כי כאשר האדם מברך ברכה כזו, המשמעות היא כאילו הוא עושה את המצוה מפני שכך ציוה אותו הבורא ולא מפני רצונו האישי, אך במצוות התשובה ההפך הוא הנכון. **בשׁוֹת בית יצחק** (יו"ד ח"ב סי' קס"ח אות י"ב) תירץ שתשובה צריכה להיעשות מתוך הרצון הפנימי, כאשר האדם יודע מרת נפשו ומתחרט בעצמו בגודל כאב ויגון על מצבו הרוחני הירוד. משכך, אין כאן מקום לברך 'אשר קדשנו' כאילו עושה זאת אך ורק כי כך גזר עליו המלך, אלא אדרבה הוא עושה תשובה מעצמו לגודל חרטתו.

כמה היינו מוכנים לשלם עבור מצוות התשובה?

הנה כאשר נתבונן נראה, כי יהודים מוכנים להוזיל מכיסם הון רב עבור קיום

עולם. יוציא פנקס ויכתוב את כל פרטי הפרטים שעליו לתקן ואת כל ענייני סדר יומו בפרוטרוט. ואף שבוודאי אין שייך לתקן הכל בבת אחת, אך ברגע שהוא מעלה את הכל על מחשבתו ומוציא החוצה את כל הרובץ על לבו בפנים, יכול הוא להתחיל ולתקן פרט אחר פרט במתינות.

דוגמה לדבר, מה שרואים בימינו שכאשר אדם סובל מפחד כשלהו שנכנס בלבו מחמת דבר קשה שאירע לו בילדותו וכדומה, שהעצה לזה אינה על ידי שידחיק את הדבר ממחשבתו, שאז בכל פעם שייתקל בדבר מה המזכיר לו את הדבר הקשה שאירע לו בילדותו, יצוף הכל במחשבתו ויסבול מפחד וחרדה.

אין הפתרון לכך אלא על ידי טיפול שיוציא ממנו את כל הרגשותיו, מחשבותיו ופחדיו, ואין להסתפק בפרט אחד או שנים אלא יש להוציא את כל בולעו מקרבו, ולהקיא מעצמו את כל מה שרובץ על ליבו, כי אז יוכלו לאחר מכן להתחיל בפרט אחד ולתקן אותו, ושוב להמשיך ולהוסיף פרט נוסף ולהתקדם עוד ועוד עד שלב האדם נהפך לחדש, ממש כתינוק שנולד.

כן הוא הדבר ב'תשובה'. יש להניח הכל על השולחן, דווקא לחשוב על הכל על אף גודל אי הנעימות הכרוך בכך. יש להוציא את הכל ולהכיר בכל הדרוש תיקון, ואז ניתן להתחיל ולעבוד טיפין טיפין על כל פרט ופרט.

ובעצם מחשבות אלו, טמונה כבר החרטה על העבר והקבלה על העתיד, כי ברגע שמחשב בעצמו את חשבונו ויודע מה עליו לתקן, בכך יש לו כבר את החרטה והקבלה וכך הוא מקיים את מצות התשובה

מצב קשה זה גורם לו לאדם בדרך כלל להתמקד בלימוד איזה ענין בספר מוסר ולהתחזק במצות השמחה כמבואר בספרים הקדושים, ובכך להמשיך בדרכו בלא לעשות שינוי מהותי בעצמו, וכך חוזר עליו הגלגל בכל שנה, כאשרתקד כן השתא, בלא שיזכה לקיים את המצוה הנשגבה והחיונית עבורו לקבל את השפע הרוחני והגשמי המיועד עבורו - מצוות התשובה.

השאלה היא: מה הפתרון לכך, וכיצד אכן יוכל האדם לקיים מצות התשובה כרבעי?

התשובה: רק על ידי העלאת מעשיו ופגמיו במחשבתו מבלי להדחיקם.

משל למה הדבר דומה? לכוס מים שנפלו לתוכה גרגרי עפר, שכאשר האדם מתעלם מהלכלוך המונח בקרקעית הכוס ומעדיף לשתות כך מהכוס ללא ניקיון יסודי, אזי אם אמנם כאשר הכוס מונחת, העפר יורד ושוקע למטה, אך בכל עת שהוא מגביה את הכוס לשתות מעט, מיד עולים הגרגרים ומתערבים עם המים ואינו יכול להרוות את צימאונו. אין לו ברירה וחייב הוא לשפוך את כל המים שבכוס יחד עם העפר ולעשות שטיפה והדחה כהוגן, ואם יעשה כן, יוכל לאחר מכן לשתות בה לרוויה.

כך הוא הענין גם בתשובה. בוודאי קל לו לאדם יותר להדחיק ממחשבתו את כל הפגמים והחסרונות שלו ולא לחשב בעצמו את כל סדר יומו מה עליו לתקן, אלא שאם יעשה כן, יעלה לו אלו שוב ושוב בזכרונו ויפריעו לו במחשבתו ולא תהיה לו מנוחה כלל.

אין הדבר בא על פתרונו אלא כאשר יתיישב ביישוב הדעת ויחשב חשבונו של

בתכלית ההידור.

זוהו הווידוי והזכרת החטא. ואכן כך אנו רואים ביום הכיפורים שעיקר סדר התפילה נתקן על כך שיתוודו על העוונות באמירת **'אשמנו בגדנו' וכו'.**

ויש לדעת שהדבר הזה הוא קשה ביותר על האדם, להכיר בחטאו ולהודות עליו, וזהו אכן עיקר המצוה, כי ברגע שהאדם מכיר שחטא, הדרך סלולה כבר לפניו להשתפר ולמצוא דרכים לתקן מעשיו כראוי, אך כאשר האדם מתחכם עם עצמו ומתחמק מלהודות ולדעת בעצמו שחטא, אזי קשה לו מאוד לשוב ולהתחרט על חטאיו.

ראיה לדבר, שכן קרבן אשם יש לרכוש אותו בשני סלעים, שהוא סכום נכבד, ואילו קרבן חטאת די לקנותו בדנקא - מטבע קטנה ביותר. והטעם, כי בעת שהאדם יודע בעצמו שחטא, קל לו יותר לשוב בתשובה, אך כאשר אינו יודע בבירור והוא מסתפק אם אכל שומן או חלב וכדומה, קשה לו מאוד לשוב כראוי ועל כן יש להעניש אותו בקרבן יקר ושמן כדי שלבבו יבין את מצבו ושב ורפא לו.

התשובה הנשגבה של דוד המלך

כפי שביארנו, העיקר הוא שהאדם יודע שחטא ומתוודה על כך, ואז אף שאינו יודע בבירור את כל מה שעשה, מכל מקום יש לו כבר סדר ומהלך מה עליו לתקן ומה יתקן בעתיד, ומה אינו יודע. וכן היה בזמן הבית, שהיו קרבנות מיוחדים שכיפרו על 'לא הודע' - על חטאים שאינם בידיעת האדם.

וכן מבואר בספרים הקדושים לגבי המעשה של דוד המלך כאשר בא אליו נתן

אלא שהיצר הרע אינו מניח לנו לעשות כן, הוא מקשה ומכביד את הדבר כל כך עד כי יש כאלו הסוחבים על גבם חשבונות רבים עם פלוני ועם אלמוני לפרקי זמן ארוכים של עשרות שנים, והכל מפני עצלות המוח היורדת עליהם ואינה מניחה להם להיעצר לרגע קט ולחשוב היטב מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם.

יוציא האדם את כל מטמוני לבו ויסדר הכל חקוק על הלב או בכתב, ויתחיל לטפל בפרט אחר פרט. יכול האדם להתחיל בענין אחד שעליו יתבונן ובו יתעמק בחדש זה, עד שהדבר יהפוך אצלו לטבע שני ולאחר מכן יוכל להתקדם ולהוסיף פרט נוסף הטעון שיפור בסדר יומו, כך יעלה מעלה מעלה עד שיגיע למדרגה הנשגבה של תשובה שלימה שעליה הובטחו דברים רבים כמבואר ברמב"ם, שנקרא אהוב ורע ותפילותיו מתקבלות וכו'.

עיקר התשובה הוא הווידוי

לאחר שהתחלנו בס"ד להבהיר במעט את מהות התשובה, וכי עיקרה היא בידיעת האדם בחטאו ושיוציא בפיו ובליבו את הדבר כי חטא ועווה ופשע לפני אדון הכל, עלינו להדגיש שדבר זה מבואר במקור מצות התשובה בתורה הקדושה.

ובאמת יש מחלוקת בין הראשונים מהו מקור המצוה, יש שכתבו שהמקור הוא בפסוק **'ושבת עד ה' אלוקיך'** בפרשת ניצבים, ויש שכתבו שהמקור הוא בפסוק: **'והתורו את עוונם'** בפרשת נשא.

לפי הדעה שהמקור הוא מ'והתודו' נמצא כי כאן מרומז עיקר יסוד התשובה,

אדרבה, כאשר האדם ברור בדעתו ועושה סדר בשכלו מה עליו לתקן, יכול הוא להתקדם ולתקן הכל, ובוודאי דבר זה מכניס בו שמחה גדולה, לעומת מי שהכל מבלבל אצלו ואין אתו יודע עד מה, שאינו יכול לעסוק כלל תשובה ובוודאי שאינו יכול להיות בשמחה.

הרה"ק רבי שמעלקע מניקלשבורג זצוק"ל המשיל ענין זה לאדם שנכנס לפלטרין של מלך ובשגגה טינף את רצפת הפלטרין. ברגע הראשון נפל עליו פחד נורא מאימת הדין בחששו כי חייב את ראשו למלך, אך לפתע פנה אליו המלך בעצמו והראה לו כי בצד הארמון מוטלים דלי עם מים ומטלית קטנה. גש נא אליהם – אמר לו המלך ונקה את מה שלכלכת! קל לשער כמה ישמח האיש וירקד על הזכות שניתן לו לנקות את מה שלכלך. הפטיר הרבי ר' שמעלקע זצוק"ל: "וכמה יעלו ויצהל בשמחה גדולה על שהמלך בעצמו פנה אליו והציע לו את הדרך לתשובה".

מכאן מוכח כי אדרבה, השמחה גדולה היא עד מאוד בעת שזוכים לעשות תשובה כראוי.

והיו צדיקים ממליצים על כך את הפסוק: **"כי לא יחפוץ במות המת כי אם בשוּבוּ מדרכו וחייה"**, כי אין הקב"ה חפץ בתשובה 'מתה', תשובה הבאה מתוך עצבות ודכאות רוח, אלא רוצה הוא בתשובה הבאה מתוך שמחה ו'חיות' בבחינת **'שוּבוּ מדרכו וחייה'...** עם חיות ושמחה.

והנה בספר **'ליקוטי שושנים'** כתב ליישב את השאלה שהזכרנו לעיל, מדוע אין מברכים על מצות התשובה, באומרו שכבר ניתנה ברכה עליה, והיא הברכה הנאמרת

הנביא ואמר לו שיש בידו חטא של בת שבע, ועל אף שמבואר בגמרא ובחז"ל עד כמה היה זה נדנוד קל מאוד של חטא, שבאמת היה זה לאחר ששלח לה בעלה גט כריתות, והיה מחויב מיתה כדין מורד במלכות ולכן נשלח אל פני המלחמה, ובאמת בת שבע היתה מיועדת משמים עבור דוד המלך כדי שייצא ממנה שלמה המלך שנקרא 'ידידיה' - ולמרות כל זאת היה כאן נדנוד קל של חטא לפי דרגתו הנשגבה של דוד המלך.

וכל זאת לא אירע, כמבואר בחז"ל, אלא כדי ללמד תועים בינה ולהיות לנו למוסר השכל כי כל חוטא אסור לו ליפול לייאוש, אלא עליו לדעת שהוא יכול לחזור בתשובה כדוד המלך בשעתו.

והנה אנו רואים בדברי הכתובים שברגע שנתן הנביא הגיע אל המלך בשליחות ממרומים להודיעו כי חטא ועליו לשוב, נענה דוד על אתר ואמר: 'אכן נכשלתי בחטא ורוצה אני לשוב' ולא פצה פיו לרגע אחד להוציא ממנו דברי התנצלות על חטאו, על אף שהיה זה חטא קל מאוד כאמור. מכאן אנו רואים כי יסוד התשובה הוא להודות מיד ולהיכנע בלב שבור על כל חטא ועוון.

עיקר התשובה על ידי שמחה וחיות

יש השואלים על מה שאמרנו שהשב בתשובה עליו לזכור ולהזכיר את כל פרטי חטאיו ודבריו שעליו לתקן ללא יוצא מן הכלל כפי אשר יד שכלו מגעת, כיצד ייתכן לעשות דבר כזה בשמחה, והרי מבואר בספרים הקדושים שהתשובה צריכה להיעשות מתוך שמחה?

אך באמת אין כאן קושיא כלל, כי

שהיה בעל חטא גדול וכאשר רצה לחזור בתשובה היו המלאכים סותמים את שערי השמים שלא תעלה תשובתו השמימה, מה עשה הקב"ה? חתר חתירה מתחת כיסא הכבוד וקיבל משם את תשובתו, והדברים מבהילים.

עלינו לדעת, כי כאשר מתעוררות לאדם הפרעות שונות ומשונות, צרות או כל סימן אחר, יש לו לשמוח בהבינו שאין אלו אלא קריאות מלמעלה, שקוראים לו ומזמנים אותו לחזור בתשובה שלימה, כי הקב"ה הרוצה בתשובה מצפה וממתין לו כביכול. לעומת כן אדם שאין לו כלל סימנים כאלו והוא בבחינת 'רשע וטוב לו' כפשוטו, עליו לירא ולפחד מאוד שמא כבר אין רודפים אחריו לעוררו לתשובה, ובוודאי עליו להתחזק בכל עוז ולחזור בתשובה, וכפי שיבואר להלן.

ביאור הגמרא שובו בנים שובבים,

חוץ מ'אחר'

הנה ידועה הקושיא ממה שאמרו במסכת חגיגה (ט"ו.) על 'אחר' שיצאה בת קול ואמרה: "שובו בנים שובבים חוץ מאחר" - כל העולם מזומן לתשובה חוץ מ'אחר', ולכאורה תמוה הדבר לפי מה שמבואר בשאר מקומות שהקב"ה רוצה בתשובתם של הרשעים.

אכן השל"ה הקדוש מבאר [בהגהות על מסכת ראש השנה] שכוונת דברי חז"ל הוא כך: כל אדם הקב"ה מושיט לו כביכול ידיו לתשובה ע"י סימנים ורמזים הרודפים אחריו ואומרים לו "חזור כך חזור כך", אצל 'אחר' פסקו סימנים אלו וחש כאילו הקב"ה אינו רודף אחריו. אבל בוודאי, כותב השל"ה הקדוש, אילו היה אחר רוצה לשוב בתשובה,

בתפילת 'שמונה עשרה': "הרוצה בתשובה", וכתב שם שבכרכה זו טמונה מהות מצות התשובה שהקב"ה 'רוצה' אותה ומציע לנו לעשותה כדי לתקן ולנקות את מה שטינפנו. כמה חיזוק ושמחה יכולים אנו לשאוב מברכה זו, בראותנו שהקב"ה כביכול 'רוצה' בתשובתנו השלימה.

הקב"ה שולח רמזים לאדם שיהזור בתשובה

יש להמשיל ענין זה לשידוכים. לפעמים אבי הבחור ממאן להצעה מסוימת ומתחמק ממנה באמתלאות שונות. לאחר זמן הוא נמלך בעצמו ורוצה לשוב לאותה הצעה, אלא שאז עולה מחשבה בלבו: מאן יימר שהלה עדיין רוצה אותי? אולי כבר הלך לו ומצא לו הצעה אחרת טובה ממני?

אולם, במצות התשובה אין הדבר כן, אלא בכל עת ובכל זמן, בכל שעה ובכל רגע שהאדם יחליט לפתע שהוא רוצה לחזור לאותה 'הצעה' של תשובה שקיבל ממרומים, מובטח לו שעדיין 'הצד השני' עומד ומצפה אליו בכל עוז כפי שאנו אומרים בכל יום: "הרוצה בתשובה"... ואין הדבר מוגבל לשום זמן ולשום אדם.

ידועים דברי הגמרא במסכת ע"ז (י"ז.) על רבי אלעזר בן דורדיא שהיה בעל עבירה גדול מאוד רח"ל עד שהרהר תשובה בדעתו ואז געה בבכי נורא זמן רב עד שנפטר מתוך בכייתו ואז יצאה בת קול ואמרה שרב אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא, מעשה זה בא ללמדנו שאין שום אדם בכל מצב שהוא שיכול לומר שאין הקב"ה חפץ בתשובתו חלילה.

כמו כן מסופר על מנשה מלך ישראל

היה הקב"ה מקבלו בשתי ידיים.

בספר 'אגרא דפרקא' לבעל ה'בני יששכר' זצוק"ל מביא בשם הרה"ק החוזה מלובלין זצוק"ל שביאר שלפעמים האדם נמצא בהסתור פנים כזה, עד שמרגיש שאינו יכול כבר לחזור בתשובה מחמת גודל חטאו ומצבו הנמצא בכי רע, ואז, אדרבה זוהי תשובתו השלימה, שיתחזק ויאזור בעוז מותניו לחזור בתשובה על אף הרגשתו הפחותה.

כמו כן היה אצל 'אחר'. אילו היה מתחזק לאחר שמיעת הבת קול והיה אומר: 'אדרבה, כעת טוב לי לעבוד את הקב"ה עבודה תמה ונקיה שלא על מנת לקבל פרס שהרי אין תשובתי מקובלת במרומים', אז היה מתרומם לדרגה גבוהה מאוד על ידי תשובה זו, אלא שלא זכה לכך ולא נתאמן לחזור בתשובה אלא קיבל את הבת קול כפשטה, שבאמת אינו יכול לחזור ולכך אבדה ממנו תקוה רח"ל.

הצדיקים ראו את עצמם כחוטאים בגלל ענוותנותם

בפירוש 'נועם אליעזר' להרה"ק רבי אליעזר זוסיא פורטוגל מסקולען זצוק"ל על התהלים, מאריך מאוד בביאור פרק נ"א בתהילים בענין תשובתו של דוד המלך, וכותב שכל אדם יכול לעורר עצמו מאוד באמירת פרק זה ולבקש ולפעול גדולות ונצורות בינו לבין קונו. בהקדמת המוציאים לאור, מובא שהרבי מסקולען זצוק"ל כתב בתחילת ספר התהלים בזה הלשון: "ואני זוסיא חוטא", ולאחר מכן העביר קו ומחק דברים אלו, כי כנראה חש להדפיס דבר חריף כזה, אך נראה מכך גודל ענוותנותם של צדיקים שראו עצמם

כחוטאים ח"ו.

כמו כן על הרה"ק החוזה מלובלין זצוק"ל מסופר שהיה אומר: "להפנות אליך כל רשעי ארץ - יעקב יצחק בן מאטיל", בהתכוונו על עצמו, כביכול הוא רשע ח"ו.

מכאן נראה, כי אף מי שחש עצמו בתכלית השפלות, כאותם צדיקים, מכל מקום עליו לחזור בתשובה שלימה, ולשמוח בכך שהקב"ה יושב ומצפה לתשובתו שלו.

ויש לדעת כי ענין זה של תשובה הוא תמידי ונמשך בכל ימי חלדו של אדם, כי בכל יום ויום נפשו משתוקקת לשורשה ורואה עצמו עדיין פחות וחדל אישים בעקבות חולשת עבודתו בקודש, ואדרבה, ככל שהאדם מתקרב יותר לה', כך רואה יותר שפל ערכו כלפי שמיא ושוב יותר בתשובה.

לכן עלינו להתגבר בענין זה של התשובה, ולומר בפה מלא דברי ווידוי וחרטה על כל דבר, ואל ייפול ליבנו בקרבנו, הרי גם אתמול ושלשום אמרנו כך וכאז גם היום לא נשתנה אצלנו מאומה, כי אל לנו לומר כן, אלא אדרבה, עלינו לדעת כי על ידי הכרה זו בחטא והווידוי בפה, אנו מזדככים ומתקרבים בכל פעם יותר ויותר להקב"ה.

וכך היתה דרכם של צדיקים, שהיו שבים וחוזרים בתשובה, בבחינת 'כל ימיו בעמוד והחזר קאי', מפני שראו את גודל רום ערך עבודת האלוקים בכל יום ויום יותר, ובכך נכנעו והתביישו בעצמם יותר בכל יום וזוהי התשובה השלימה והרצויה לפניו יתברך, כמבואר בגמרא (ברכות י"ב.). שכאשר אדם עושה עבירה ומתבייש בה, מוחלין לו על כל עוונותיו, ולוואי שנזכה לתשובה שלימה כזו

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי יקותיאל יהודה בן הרה"ק רבי אלעזר ניסן

בעל "ייתב לב" זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ביום ו' אלול ה'תרמ"ג

נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד, וידעתי שגם הוא (הרמ"א) היה שפל בעיני עצמו והאיש משה ענו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, על כן אני אומר לו שהוא הוריד תורה לישראל וה' עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א וכוחו גדול עד מאוד, ובכוחו זה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחינו בית ישראל הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל, עכ"ל. כה סיפר אדמו"ח בהספדו כנ"ל.

מכל מלמדי השכלתי

כשה'ייתב לב' היה רואה ילד עם תנועה של יראת שמים, היה אומר: הלוואי אהיה יראת שמים כמותו. כמו כן כשהיה רואה איזה איש פשוט מקיים מצוה בתמימות, היה אומר: הלוואי אהיה תמים עם ה' כמותו. כשהיה רואה איש מגושם מברך המוציא על השולחן, היה מורה עליו באצבע ואומר: כך צריך לברך, לא כפי שאני מברך.

נכדו הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מקלויזנבורג זיע"א סיפר בשיעוריו על חומש רש"י, שמטעם זה רצה צדיק זה שכל בניו יהיו רבנים ובעלי הוראה, מפני שלא החזיק את עצמו לכלום, וחשב אולי על-ידי שיוורו בניו הוראה לבני ישראל וירביצו תורה

ענוותן ושפל ברך – ירושה מאבותיו

צדיק זה היה דור שלישי בקדושה נכדו של הרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע, וזכה שאין התורה פוסקת מזרעו, וראה שושלת גדולה יוצא ממנו צדיקי סאטמאר, קלויזנבורג, גארליץ, ראזווארוב, סטוטשין ועוד היו מזרעו זרע קודש.

יחד עם היותו עומד בראש בני א-ל חי בהנהיגו את עדתו ברמה, היה ענוותן ושפל ברך עד להפליא.

בספר "תהלה למשה" כתב: נהירנא

כד הוינא טליא, כאשר בא אדמו"ח [ה'ייתב לב'] ז"ל לק"ק דראהאביטש בחודש מרחשון שנת תרט"ו להספיד לאביו הקדוש [רבי אלעזר ניסן] זצלה"ה, וכשר בתוך ההספד ספר ומנה את שבחי אביו זצלה"ה והיה מדבר גם מגודל ענוותנותו שהיתה גם-כן בהפלגה גדולה מאוד מאוד, ואמר שאין זה חידוש כל-כך יען שהמידה הזאת ירושה מאבותינו הקדושים, כי שמע מפי זקנו מאור הגולה [ה'ישמח משה?'] זצלה"ה האריך פעם אחת נגזרה גזירה רעה ועת צרה היא ליעקב, ושלה שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו הרמ"א ז"ל, ואמר לשליח תאמר לזקיני ז"ל: אנכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתנו שהמה בטבעם

היה על משקל הפסוק "תהי נא ירך בי ואלה הצאן מה עשו" – אני איני ראוי כי כך וכך עשיתי, אבל המון העם, הלא צדיקים גמורים הם וראויים לסליחה מחילה וכפרה... בתוך דבריו אמר בבכיות נוראות ושוברות כל לב: רבונו של עולם מה רצונך מהיהודים הכשרים שמדקדקים במצוות ומוסרים את נפשם על קדושת שמך? הוא ביזה אז את עצמו כאילו היה שפל הנבראים ר"ל, החזיק בזקנו ודיבר כלפי עצמו: ראה נא איך זקנך כבר הלבין ועדיין לא למדת תורה ולא קיימת אפילו מצוה אחת, ומאידך אתה מלא בחטאים עוונות ופשעים.

לעשות רצונך אלוקי הפצתי

והוסיף אז ה'ייטב לב' בדרשתו: אחר אם היה בא להוכיח אתכם על פניכם, הייתם יכולים לבוא אליו בטענה: כלום מכיר אתה בטעמה של עבירה?! אבל אני, הן מכיר אנכי בטעמה של עבירה, ויודע אני פשרו של פסוק "מים גנובים ימתקו", ובכן יכול אני לומר לכם שאין בכל זה מאומה – חדלו מן העבירה...

וזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים מ, ח-י): "אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי, לעשות רצונך אלוקי הפצתי... בשרתי צדק בקהל רב..." – מגילת הספר בה רשמתי את כל העבירות, כתוב עלי. עלי כתבתי אותך, כי אנכי חטאתי עויתי פשעתי. ואכן רצוני לעשות רצון אבינו שבשמים מעתה ואילך, ולכן היות שעשיתי את כל העבירות הרשומות בספרי והריני מתחרט עליהן, בשרתי צדק בקהל רב - יכול אני להוכיח אתכם בדברים ולומר: גם אתם תעשו כמוני.

ברבים, ייטיבו בעבור כך לנשמתו בעולם האמת. והוסיף שמהאי טעמא החזיק ישיבה והתמסר כל כולו לתלמידה באמרו: אולי ייטיבו לי בעבורם. ומהאי טעמא גם צוה שיכתבו על מצבתו שהעמיד תלמידים הגונים.

בנו הרה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע היה חשוך בנים שנים הרבה (רק מנשואיו השניים זכה לפרי בטן, הלא הם שני בניו הקדושים: הגה"ק מסאטמאר זיע"א ואחיו בעל עצי חיים זיע"א). באחת השנים בהושענא רבה, ביקש ה'ייטב לב' מעדת חסידיו שיבקשו רחמים עבור ליפאל'ע שלו (בעל קדושת יו"ט) ויכוונו בשבילו באמירת "כל שיח תדשא ותושיע". הנה כי כן, לרוב ענוותנותו ופשטותו יכול היה לבקש כזאת מעדת מרעיתו למרות היותו רב ומנהיגם.

תהי נא ירך בי ואלה הצאן מה עשו

הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל העיד על מה שראו עיניו בהיותו אצלו בצעירותו על אמירת הסליחות של י"ג מידות בערב יוה"כ: בחצות הלילה פתחו באמירת תהלים. לאחר שגמרו את כל התהלים, התחילו באמירת סליחות. כשהגיעו לאמירת שמע קולנו, נעמד ה'ייטב לב' ונשא דרשה בפני הקהל במשך שלוש שעות ושלוש רבעי שעה (!)

אמר הגר"ש בראך: אז שמעתי לראשונה דרשה בסגנון דרכו של הבעש"ט, שהוא ללמד זכות על ישראל ולהיות להם לפה ולמליץ ולעורר את אהבתו של השי"ת על בניו, בשונה ממה שהייתי רגיל לשמוע במקומי את המגידים והמוכיחים בשער שהצליפו בחרצובות לשונם. כל סגנון דבורו

הפסוק "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך": **על-ידי שתאהב את אחיך, יתעורר אף הוא לאהוב אותך** משום "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", **ואז ממילא לא תצטרך להוכיחו בדיבורים, אלא הוכח את עצמך** וזה יוכיח ממילא את חברך, כי חברך ירצה גם כן להתנהג כמותך מרוב אהבתו אותך.

בין עוברי דרכים להולכי דרכים

לפנינו פירוש נחמד על-פי חסידות שהביא גדול חכמי בכל הגה"צ ה'בן איש חי' זצ"ל בספרו **"בן יהודע"** בשם ה'ייטב לב', וביאר על-פיו מאמר חז"ל במסכת ברכות (ג, א). שם איתא: אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי: שלום עליך, רבי! ואמרת לי: שלום עליך, רבי ומורי! ואמר לי: בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו? אמרת לי: להתפלל. ואמר לי: היה לך להתפלל בדרך! ואמרת לי: מתירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים וכו'.

כתב על כך בספר **"בן יהודע"**: יש לעיין למה האריך לומר 'הייתי מהלך בדרך' ודי לומר 'פעם אחת נכנסתי לחורבה'. ונראה לי בס"ד על-פי מה שכתב הרב ייטב לב' בביאור תפילת כהן גדול 'ואל יכנסו תפילת עוברי דרכים' לענין הגשם, שיש שתי בחינות, האחד נקרא 'עוברי דרכים', שכל מטרת לבו רק לבוא ולהגיע למחוז חפצו ובדרך הוא רץ עדי גיע למקומו, והשני נקרא 'הולכי דרכים', והיינו שיודע שבכל

ואנכי עפר ואפר

עוד סיפר הגר"ש בראך: בהיותי בן י"ג, הגעתי לבית מדרשו של ה'ייטב לב' בשעת התפילה. ברצותי לזכות להסתכל בפניו, עליתי למזרח אל עמוד התפילה, שם עמד ה'ייטב לב' והתפלל את תפילת הלחש, והמתנתי לו שיעקור את רגליו כדי שאוכל לראות את פניו.

למעשה, ראה אותי ה'ייטב לב' טרם שעקר את רגליו, בירכני בברכת שלום עלים ושאלני מהיכן הגעתי. משאמרתי לו שהגעתי מהעיר חוסט, שאל לי: חיים הבן של משה אריה (הגביר הנודע ר' משה אריה פריינד ז"ל) גם הגיע אתך? לא ידעתי מה להשיב. שאל אותי שוב: חיים הבן של משה אריה גם הגיע אתך? כך שאל אותי כמה פעמים ואני איני משיב. בסוף פרצתי בבכי. אמר לי ה'ייטב לב': אני אומר לך מדוע חיים לא הגיע אתך, כי הוא מכיר אותי כבר ולכן אינו בא אלי יותר. אתה עדיין אינך מכירני. בתום דבריו, חזר ה'ייטב לב' שלוש פסיעות לאחוריו, התקרב אל העמוד והתחיל בחזרת הש"ץ.

כל אדם שיש לו יראת שמים דבריו

נשמעים

בספרו (פרשת קדושים) הביא ה'ייטב לב' מה שכתוב בספר **"בינה לעתים"** על מאמר חז"ל **"כל אדם שיש לו יראת שמים דבריו נשמעים"**, **שמי שיש לו יראת שמים אינו צריך להוכיח אחרים על-ידי דיבור, אלא דבריו נשמעים גם מבלי שידבר, מפני שאנשים למדים מדרכיו מחמת רצונם להתדבק בו.**

ואמר על פי זה ה'ייטב לב' לבאר

ותמימים, וכיון שרואין אותי עומד ומתפלל לא יפסיקוני, כי אלו אין מקפידים על איזה עכבה שיהיה להם בדרך שצריכים להתמתין לי, כי אלו מאמינים כי מה' מצעדי גבר כוננו והכל נעשה בהשגחה פרטית מאת ה', אך מתיירא אני מן אותם שהם 'עוברי דרכים', שהם המונים, ואין חוששים על אשר יפסיקוני, גם אלו הם מממהרים בהילוכם כדי להגיע למחוז חפצם, ולכן יפסיקוני כדי למהר במהלכם.

להחיות בהם נפש כל חי

סיפר הרה"ק בעל 'ברך משה' מסאטמאר זיע"א: כידוע בכל השנים היו אנשים מישראל חוכרים את בתי המזיגה מן הפריצים וכך היו מביאים מזון ומחיה לביתם. היה פעם בתקופתו של ה'ייטב לב', שאחד מן הכמרים שונא ישראל מובהק אשר מבוקר ועד ערב חיפש עצות ותחבולות איך לעשוק את היהודים, גזר גזירה על בני עמו שלא יקנו בשום אופן י"ש מן היהודים ובכך ינשלום מפרנסתם. באו בעלי המזיגה היהודים אל ה'ייטב לב' לשאול כדת מה לעשות.

אמר להם ה'ייטב לב': אנו אומרים 'בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי'. 'נפשות' אלו הגויים, משום שיש להם אלילים רבים. מתכוונים אנו לשאול: מדוע ברא הקב"ה את הגויים? וחסרונם – מדוע הם חסרים לנו? ואנו משיבים: להחיות בהם נפש כל חי, היינו את בני ישראל שיש להם א-ל אחד. ואולם – הפטיר ה'ייטב לב' – כעת, משאין הגויים רוצים לקנות אצל היהודים, מה צורך יש בהם. שובו לביתכם ולה' הישועה.

מקום אשר תדרוך כף רגלו הנה ה' מכין מצעדיו למען יתקן שם איזה ניצוץ קדוש השייך לנשמתו, וזה עיקר מהלכו, רק ששם לו השי"ת סיבה למחוז חפצו למען יסע דרך הילוכו בכל המקומות עדי גיע שמה, ולזה אמר 'מה' מצעדי גבר כוננו', אך האדם 'דרכו יחפוץ', לצורך חפצו. ועל הבחינה הזאת שנקראים 'הולכי דרכים' לא התפלל כה"ג, ולכן רבי חנינא בן דוסא שהיה מבחינה זו שהם הולכי דרכים, פסק הגשם בעבורו...

נמצא מידת הצדיקים אפילו כשיוצאים לדרך בשביל עסק גשמי הם מאמינים כי עסק זה היה סיבה מאת ה' כדי שילכו בדרך זה וילקטו משם ניצוץ קדושה, ולכן אלו נקראים 'הולכי דרכים', אבל אותם שאין להם אמונה זו הם נקראים 'עוברי דרכים', ולכן רבי יוסי מאחר שהיה מסוג 'הולכי דרכים' נמצאת הליכתו בדרך, חשובה לדבר מצוה, ועל כן לא חש לנזקין המזדמנין להיות מן החורבה, הן מצד מזיקין הן מצד מפולת. וזהו שאמר 'פעם אחת הייתי מהלך בדרך', מהלך דייקא, כלומר לא הייתי מסוג 'עוברי דרכים', אלא מסוג 'מהלכי', שהייתי מאמין שהליכתי באותו הדרך בשביל בירור ניצוץ קדישין, שנמצא אני עוסק במצוה, ולכך נכנסתי לחורבה אחת ולא חששתי מן הנזקין שלה, דשלוחי מצוה אינן ניוזקין.

ובזה ניחא לתרץ עוד דקדוק אחד מה שאמר אח"כ 'מתיירא אני שמא יפסיקוני עוברי דרכים' ולא אמר 'הולכי דרכים' כאשר אמר על עצמו תחילה 'הייתי מהלך בדרך', ולא אמר 'הייתי עובר בדרך'. ובוזה ניחא, כי אמו: אין אני מתיירא מן אותם שהם כסוג 'מהלכי דרכים', כי אלו הם צדיקים

כיון שיצאו הדברים מפי הצדיק, מיד החלו להתפשט מחלות שונות בקרב הגויים, כאשר רבים מהם נופלים פגרים מתיים. כשהובאו רופאים מומחים ממרחקים לבדוק את המאורע, הביעו את דעתם שגופו של בן אדם בדרך כלל יוצר זוהמא (וכפי שכבר אמרו חז"ל שהגויים מלאים זוהמא מחמת שאוכלים שקצים ורמשים), אלא שהיא עוברת על ידי שתיית יי"ש, ואכן כפי הנראה

פסקו כאן לאחרונה מלשתות יי"ש. יצאו הרשויות לבדוק, ואכן נודע הדבר שהכומר אסר על הגויים לקנות יי"ש מבתי המזיגה של היהודים ובשלו יצא הקצף. מיד גזרו הרשויות על כל התושבים הערלים שישתו מעתה יי"ש כפול שמונה כדי לכלות את הזוהמא שבגוף. התנפלו הגויים על בתי המזיגה, שילמו ממיטב כספם ולבעלי המזיגה באה הרווחה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

**פטרון מכון הבינני
חודש מנחם-אב**

**ידידנו מחברי ועד הפועל
אברהם יהודה בן יהודית אסתר
וז' פייגא פראדל בת פרומט**

לישועה ברכה והצלחה בכל העניינים